

Caij Plinii secundi naturalis historie.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE
LIBER VNDECIMVS PROHEMIVM.

De infectis animalibus: vt sunt apes: formice: & huiusmodi.

ESTANT IMMENSÆ SVBTILITATIS ANIMALIA QVANDO
aliqui ea neq; spirare: & sine sanguine esse etiam p̄diderunt.

De infectorum genere.

CA. I.

Cur infecta
dicantur ani
malia,
Vel ip̄licatis

R

Uita hæc: & multigena terrestrium volucrumq; vita. Alia pennata vt a
pes. Alia vtroq; modo vt formicæ. Aliqua & pennis: & pedibus caren
tia. Et iure omnia infecta appellata ab incisuris: quæ nunc ceruicem lo
co: nunc pectorū: atq; alui præcinctā separant membra tenui modo fistula cohære
tia. Aliquibus vero nō tota incisura eas ambiētes rugas: sed in aluo: aut superne tā
tum imbricatis flexilium vertebris: nusq; alibi spectatiore naturæ rerum artificio.

De subtilitate naturæ.

CA. II.

N magnis siquidē corporib; aut certe maioribus facilis officina seq̄ci materia fuit. In his
vero tam paruis: atq; tā nullis q̄ ratio: q̄tauis tam inextricabilis p̄fectio. Vbi tot sensus col
locavit in culices: & sunt alia dictu minora. Sed vbi visum in ea p̄tendit: Vbi gustatum ap
plicauit: vbi odoratū iseruit: vbi vero truculētā illam: & portiōe maximā vocē īgenerauit:
Qua subtilitate pēnas adnexuit: p̄lōgavit pedū crura: Disposuit ieiunam caueam vi alueū: Auidā sã
guinis & potissimū hūani sitim accēdit: Tēlū vero p̄fodiēdo tergori: quo spiculauit īgenio: Atq; vt in
campaci cū cerui nō possit exilitas: ita reciproca gñauit arte: vt fodiēdo acuminatū pariter sorbēdo
q; fistulosū esset. Quos teredini ad p̄forāda robora cū sono teste dētes affixit: potissimūq; e ligno ciba
tū fecit: S; turrigeros elephātōz: miramur hūeros: taurorūq; colla: & truces in sublime iact; tigris
apinas: leonū iubas: cū rerū natura nusq; magis q̄ in minimis tota sit. Quapp̄ q̄so ne nostra legentes
(q̄m ex ijs sp̄nunt multa) etiā relata fastidio damnet: cum in cōtemplatione naturæ nihil possit viderē
superuacuum.

Utrum sp̄rent: an habeant sanguinem.

CA. III.

Insecta multi negarūt spirare idratione p̄suadētes: q̄m visceri iterioris nex; spirabilis non iel
fer. Itaq; viuere vt fruges: arboresq;. Sed plurimū interesse sp̄ret aliquid an uiuat. Eadē de
causa nec sanguinē ijs esse: q̄ sit nullis carentibus corde: aut iecore. Sic nec spirare ea quib;
pulmo desit. Vñ numerosa q̄stionum series exorīt. Idē. n. & vocem esse ijs negāt i tāto murmure apū
cicadarū sono: & alijs q̄ suis existimabunt locis. Nam mihi cōtuenti semp̄ suasit rerū natura nihil īcre
dibile existiare de ea. Nec video: cur magis nō possint trahere aīaz talia: & viuere: q̄ spirare sine visce
ribus. Qd̄ ē in marinis docuimus: quīs arcēte spiritum densitate: & altitudine hūoris. Volare quidē
aliqua: & aīatu carere in ip̄o sp̄ritu viuētia. Habere sensū vidē gñationis: atq; opis: & de futuro ēt cu
ram. Et quīs nō sint membra: q̄ velut carinas sensus inuehāt: esse tñ ijs auditū: olfatū: gustatū: eximia
p̄terea naturę dona: solertiā: aīm: artē q̄s facile crediderit: Sanguinē nō ē ijs fateor: sicut ne terrestri
bus quidē cūctis: verū simile quidē: vt sep̄e in mari sanguinis vice attramētū optineat: purpurarū ge
neri infector ille secut; quisq; est vitalis humor hic erit sanguinis loco. S; existimatio sua cuiq; sit. No
bis p̄positum est naturas rerum manifestas indicare: non causas iudicare dubias.

De corpore eorum.

CA. IIII.

Insecta vt intelligi possit nō vidē nervos habere. nec ossa: nec spinas: nec carthilaginē: nec
pinguia: nec carnes: nec crustam q̄dem fragilē: vt qdā marina: ne iure diceſ cutis: s; medię
cuiusdā inter oīa hæc naturæ corpus arenti simile neruo mollius: in reliqs partib; sicci; ve
ri; q̄ duri;. Et hoc solū ijs ē: nec p̄terea aliud. Nihil intus nisi admodum paucis intestinis
implicatū. Itaq; diuulsis p̄cipua vicacitas: & partium singularū palpitatio. Quia q̄cūq; est rō vitalis:
illa nō certis inest membris: sed toto in corpore: minime tñ capite. Solūq; nō mouetur nisi cū pectore
auulsum. In nullo gñe plures sunt pedes. Et quibus ex ijs plurimū: diutius viuūt: diuulsa: vt in scolopē
dris videm;. Habēt aut̄ oculos: p̄terq; sensus tactum: & gustatū: aliqua & odoratū: pauca & auditum.

De apibus.

CA. V.

Apes rēpu.
& monarchi
am hñtes
In apib; san
guis vidē in
esse.

Sed inter omnia principatus apib; & iure p̄cipua admiratio. Solis ex cogñe hominū causa
genitis. Mella contrahūt: succunq; dulcissimū: atq; subtilissimū: ac saluberrimum. Fauos cō
fingunt: & ceras. Ille ad vsus vitæ laborē tolerāt. Opa conficiūt. Remp̄publicam habēt: consilia priuā
tim: ac duces gregatim: & quod maxime mirū sit mores habent. Præterea cum sint neq; māfueti ge
neris: neq; feri: tamē tāta est natura rerum: vt p̄pe ex ymbra minimi animalis incōparabile effecerit
qddā. Quos efficacitæ: industrięq; tāte comparemus nervos: quas vires: quos ratioe mediūssidius vi
ros: Hoc certe p̄stātorib; quo nihil nouere: nisi cōe. Nō sit de aīa q̄stio. Cōstet & de sāguie q̄tulū tā

men esse in tantulis potest. Aestimemus postea ingenium.

MYeme condunt. Vnde em ad pruinās niuesq; & aglonū flatus pferēdos vires Sane & in se
cta oia: sed minus diu: q̄ parietib⁹ nostris occultata naturę tepefiūt. Circa apes / aut tēporū
locorūue ratio mutata est: aut errauerūt priores. Cōdunt a vergiliā: occasu: s; latent vltra
exortum. Adeo nō ad veris initiū vt dixere: nec vt quisq; in italia de alueis existimat. Ante fabas florē
tes nō exeunt ad opa: & labores: nullusq; cum p̄ cōelum licuit ocio perit dies. Primū itaq; fauos con
struūt: cārā fingunt: hoc est domos / cellasq; faciūt. Deinde sobolē: postea mella: cēraz ex florib⁹. Mel
liginez a lachrymis arborē: q̄ glutinū pariūt salicis: vlmī: arūdinis succo: gūmi resina. Ijs primū alueū
ipsum intus totū / vt quodam tectorio illinūt: & alijs amariorib⁹ succis cōtra aliāz bestiolarū auidita
tes. Id se facturas cōscia: qd̄ cōcupisci possit. Ijs deinde fores quoq; latiores circūstruunt.

¶ Qui ordo naturę in eis.

CA. VI.

Mira apum
opera.

¶ De vocabulis operis.

CA. VII.

DRīma fundamēta operis comosin vocant periti: secūda pissocæron: tertia propolin. Inter
coria cērazq; magni ad medicamina vsus. Metis crusta est. nigra saporis amari. Pissocæros
sup̄ eam venit picātium modo / ceu dultior. Cēraz initiū / populorumq; e mitiore gummi
propolis crassioris iam materiæ additis floribus: nōdum tamen cēra: sed fauorum stabili
mentum / quam omnes frigoris / aut iniuriæ adit⁹ obstruunt: odore etiam nūc graui vt qua pleriq; pro
galbano vtant. Præter hæc cōuehef rhithace: quā alijs sandaracā: alijs cærinthum vocāt. Hic erit apus
dum operant cib⁹: qui sæpe inueniūt in fauorū inanitatib⁹ sepositus: & ipse amari saporis: sed plenus
humoris cib⁹. Gignitur aut rore verno: & arborū succo gūmi mō: africī minor: austri flatu nigrior: ag
lonib⁹ melior: & rubens. Plurimum in græcis nucibus Menecrates flore ait eē futurę messis inditiū:
sed nemo p̄ter eum.

¶ Ex quibus floribus opera fiant.

CA. VIII.

Aceras ex oīm arborū / satorūq; florib⁹ confingunt: excepta rumice / & chenopode: Herbarū
hæc genera. Falso excipitur spartū. Quippe cū hispania multa in spartarijs mella herbā eaz
sapient. Falso & oleas excipi arbitror. Quippe oliuę puētū plurima exanima gigni certū est.
Fruētibus nullis nocetur. Mortuis ne floribus qd̄ nō modo corporibus insidūt. Operantur intra. lx.
passus. Et subinde cōsumptis in pximo floribus speculatores ad pabula vltiora mittūt. Noctū de
phense in expeditione excubāt sup̄ing: vt alas a rore protegāt.

¶ De amatorib⁹ earum

CA. IX.

MEquis miretur amore eaz captos Aristomachū solēsem duo de sexaginta ānis nihil aliud
egisse. Philistum vero Thasium in desertis apes colentē Agrium cognominatū: qui ambo
scripsere de ijs.

¶ Ratio operis.

CA. X.

Ratio opis: interdiu statio ad portas more castroz. Noctū quies in matutinū donec vna ex
citet oēs gemino / aut triplici bumbo: vt buccino aliquo. Tunc vniuersæ puolant: si dies
mitis futurus est. Prædiuināt. n. vētos / hymbresq; & tūc se cōtinent tēdis. Itaq; tēperie cō
li (hāc. n. inter p̄scita habent) cū agmē ad opera p̄cessit. Alię flores aggerūt pedibus: alię
aquam ore: guttasq; lanugine totius corporis / quibus est. Quatum adolefcētiōres ad opa exeūt: & su
prædicta conuehūt. Seniores intus operātur. Quæ flores comportant prioribus pedibus femora one
rant. Propter id natura scabra pedes priore rostro: totēq; onustę remeant sarcina p̄adata. Excipiunt
eas ternę: quaternęq; exonerāt. Sūt. n. intus quoq; officia diuisa. Alię struūt. Alię poliūt. Alię sugge
runt. Alię cibum comparant ex eo quod allatum est. Neq; n. separatim vescūtur: ne inequalitas opis
aut cibi fiat: & tēporis. Struunt rursus ea orsa cōcameratione aluei: textūq; vel vsq; ad sūma tēcta de
ducunt: limitib⁹ binis circa singulos arc⁹: vt alijs intrent: alijs exeant. Fauī sup̄iore parte affixi: & pau
lulū etiā lateribus simul hærent: & pendent vna. Alueū nō cōtingunt: nunc obliqui: nunc rotūdi qua
liter poscit alueus: aliqñ & duoz generē: cū duo examina cōcordib⁹ populis diffiles habuererit. Ru
entes cēras / fulciunt pilaz instar interi⁹ a solo fornicatis: vt sit aditus ad sarciedū. Primi fere tres ver
sus inanes struunt: ne promptū sit quod inuitet furantem. Nouissimi maxime implent melle. Ideoq;
auerſo alueo faui eximūt. Gerulæ secundos flatus captant. Si cooriāz procilla: appræhensis pondus
culo lapillis se librant. Quidā in humeros eum imponi tradunt. Iuxta vero terram volāt in aduerso
flatu vepribus hebetato. Mira obseruatio opis. Cessantium inertia notāt: castigāt: mox & puniūt mor
tu. Mira mūditiā. Amoliunt omnia e medio: nullęq; inter opa spurcitie iacent. Quin & excrementa
operantium intus ne longius recedāt: vnum cōgesta in locum turbidis diebus / & opis ocio egerunt. tē vsq; puni
unt. Cum aduespascit in alueo strépunt minus: ac minus: donec vna circūuolet eodem quo excitauit bō
bo: ceu quietem cape imperās. Et hoc castroz more. Tūc repente omnes conticescūt. Domos pri
mum plebeis exēdificant: deinde regibus.

Vua apū mo
re castroz fa
cto bōbo ali
as mane exci
tat.

Vel fœmina

Varia apum
officia.

Apes cur sū
vescentes.

Mira apum
cullo (si cooriāz p
cella) astutia

apes ad mor
tē vsq; puni
unt.

In vespe idē
vt supra.

m. iij

Caui Plinii secundii naturalis historie.

De fucis.

CA. XI.

Sperat largior puentus: adiungunt cōtubernia & fucis. Hę cellarum minime: sed ipsi maiores apibus. Sūt aut fuci sine aculeo velut imperfectę apes: nouissimęq; a fessis & iā emeritis inchoatę: serotinus foetus & quasi seruitia verarū apū. Quamobrem imperant ijs: primosq; in opera expellunt: tardātes sine clemētia puniunt. Neq; in opere tantum: sed in foetu adiuvant eas multum ad calorem cōferēte turba. Certe quo maior eorū fuerit multitudo: eo maior fiet examinū prouētus. Cum mella cōperint maturefcere: abigunt eos. Multę singulos aggressę trucidāt. Nec id genus nisi vere cōspicitur. Fucus adeptis alis in alueum: reiectis ipę ceteris adimit. Regias imperatoribus futuris in vna parte aluei extruunt amplas: magnificas: separatas: tuberculo eminentes. Quod si exprimat: nō gignunt soboles. Sexangulę oēs cellę a singulorū eę pedum opere. Nihil horum statuto tempore: sed rapiunt diebus serenis munia. Et melle vno alterove ad summū die cellas replent.

Quę natura mellis.

CA. XII.

Aduerte

Enit hoc ex aere: & maxime syderū exortu: p̄cipueq; in ipso syrio explēdente fit: ne coino prius vergiliarū exortu/sub lucanis temporibus. Itaq; cū prima aurora folia arborū melle rosida inueniunt. Ac si qui matutino sub diuo fuere: vnctas liquore vestes: capillūq; cōcretū sētūt. Siue ille ē cōeli sudor: siue qđdā syderū salua: siue purgātis se aeris succus: siue aq̄ est: & purus/ac ligdus: & suę naturę: q̄lis defluit primo. Nūc vero e tāta cadens altitudine: multūq; dum venit fordescēs: & obuio terrę halitu infectus. Pręterea a frōde/ac pabulis potus: & in vtriculos congestus apus. Ore. n. vomunt. Ad hęc succo florū corruptus: & alueis maceratus: totiesq; mutatus. Magnam tamen cōlestis naturę voluptatem affert.

Quę optima mella.

CA. XIII.

Bi optimus semp: vbi optimorū doliolis florū cōdit. Articę regionis hic: & siculę hymeto & hybla ab locis: mox calline insula. Est aut initio mel vt aqua dilutum: & primis diebus feruet vt musta: seq; purgat. Vicefimo die crassescit. Mox obducit tenui mēbrana: qua feruoris ipsius spuma cōcrefcit: Sorbet optimū: & minime frōde infectū ē quercus: tilig arū. dinum folijs.

Quę genera mellis in singulis.

CA. XIII.

Varia mellis genera.

Vmma quidē bonitatis natiōe constat (vt supra diximus) pluribus modis. Aliubi enim fauui cęra spectabiles gignūt: vt in pelignis: sicilia. Aliubi mellis copia: vt i creta: cypro: afri ca aliubi magnitudine: vt in septētrionalib;: viso iam in germania octo pedū lōgitudinis fauo: in caua parte nigro. In quocūq; tñ tractu terna sūt mellis gña. Vernū ex floribus cōstruāto fauo: qđ ideo vocat anthinū. Hoc quidē attingi vetāt: vt largo alimēto valida exeat soboles. Alij ex nullo minus apib; relinquūt: qm̄ magna sequat vbertas magnę syderū exortu. Pręterea solstitio cum thymum: & vna florere incipiūt: p̄cipua cellarū materia. Est aut in eximēdis fauis necessaria dispensatio: qm̄ inopia cibi despant: moriūturq; aut effugiunt. Contra copia ignauia affert. Maciē melle non rhithace pascunt. Qui aut sunt diligentiores: ex hac vindemia duodecimam partē apibus relinquunt. Dies statutus inchoandi: vt quadam lege naturę si scire/aut obseruare hoies velint: tri cesim; ab educto examine: fereq; maio mense includitur hęc vindemia. Alterū genus ē mellis æstiuū: quod ideo vocat horeū a tēpestiuitate p̄cipua ipso syrio explēdescēte post solstitium diebus. xxx. fere. Im mensa circa hoc subtilitas naturę mortalibus patefacta est: nisi fraus hominum cuncta p̄nicie corrūperet. Nāq; ab exortu syderis cuiusq;: sed nobiliū maxie/aut cōlestis arc; si nō sequatur hymbres: sed ros tepefcit solis radijs. Medicamēta nō mella gignūt oculis vlcēribus: iternisq; visceribus dona cōlestia. Quod si feruetur hoc/syrio exoriēte: casuq; congruat in eundem diem: vt sepe Veneris/aut Iouis: Mercurijue exortus: nō alia suauitas. Vfusq; mortalium malis a morte vocandis qđ diuini nectaris fiat.

Quomodo probentur mella.

CA. XV.

El plenilunioyberius capitur: serena die pingui. In omni melle p quod se fluxit: vt mustū oleūq;: appellatq; aceton: maxime laudabile est. Aestiuū omne rutilum: vt diebus confectum siccoribus. Aptissimū in æstimatione e thymo coloris aurei: saporis gratissimi: cum sit palam doliolis pingue: marino e rore spissū. Qđ cōcrefcit aut: hoc minime laudatur. Thymosū nō coit: & tactu p̄tenuia n̄la mittit. Quod primū grauitatis argumētū est: abrumpi statim: & resiliire guttas vilitatis indicium habet. Sequēs p̄batio vt sit odoratū: & ex dulce reglutinosū plucidū. Aestiuā mellatione decimam partem thasio Dionysio apibus relinqui placet. si pleni fuerint aluei. Si minus: pro rara portione: aut si inanes: omnino non attingi. Huic vindemię artici signū dedere iitium caprificia lem diem Vulcano sacrum.

De tertio genere mellis: & quō apes pbentur.

CA. XVI.

Tertium genus mellis minime probatum siluestre: quod ericeum vocant. Conuehit post primos autumnii hymbres cum erice sola floret in siluis. Ob id harenoso simile. Gignitur id maxime arcturi exortu a pridie idus septembris. Quidam æstiuam mellationem ad arcturi exortum proferunt: quoniam ad æquinoctium autumnii ab eo supersunt dies. xliij. & ab æquinoctio ad vergiliarum occasum diebus. xlvij. Plurima sit erice: athenienses tetradicē appellānt: est in euboea sisarum: quā apibus esse gratissimā fortassis quia tūc nulla alia sit copia. Hæc ergo mellatio sine vindemiæ: & vergiliarū occasu idibus nouēbris fere includit. Reliqui ex ea duas partes apibus ratio persuadet: & semper eas partes fauorum: quæ habeāt rhithacē. A bruma ad arcturi exortum diebus. lx. somno aluntur sine vllō cibo. Ad arcturi exortum ab æquinoctio verno tepidiore tractu iam vigilāt. Sed etiam tunc alueo se continent: seruatosq; in id tempus cibos repetūt. In italia vero hoc idem a vergiliarū exortu faciunt: & in eum dormiunt. Alueos quidem in eximēdo melle expendūt: ita dirimētes q̄tum relinquunt. Aequitas etiā in eis obstringitur ferūtq; societate fraudā alueos mori. In primis p̄cipitur vt lauti puriq; eximant mella. Furē & mulierum menses odere. Cum eximuntur mella apes abigi fumo vtilissimū: ne irascātur: aut ipsæ auide vorent. Fumo crebriore etiā ignauia earum excitatur ad opera. Nam vbi incubauere fauos liuidos faciunt. Rurus nimio fumo inficiuntur: quarum iniuriam celerrime sentiunt mella: vel minimo contactu roris acescētia. Et ob id inter genera seruatur quod acapnon vocant. Albus mel nō fit quod bithymū est: sed oculis & vlceribus aptissimū. Fœtus quoq; nāq; p̄generat: magna inter eruditos & subtilis questio fuit. Apum enim coitus visus est nūq̄. Plures existimauere oportere cōfici floribus cōpositis apte atq; vtiliter. Aliqui coitu vni: qui rex in quoq; appellat examine. Hūc eē solum mare: p̄cipua magnitudine: ne fatiscat. Ideo fœtū sine eo nō edi: apesq; reliquas tāq; matē fœminas comitari: non tanq̄ ducē. Quā pbabilē aliās sentētiā fucorum euent⁹ coarguit. Quæ enim ratio vt idem coitus alios p̄fectos: imp̄fectos generet alios? Proprior vero prior existimatio fieret: ni rur⁹ alia difficultas occurreret. Quippe nascunt aliqñ in extremis fauis apes grādiore: quæ ceteras fugāt. Oestr⁹ vocat hoc malum: quo nāq; mō nascēs: si ipsæ se fingūt. Quod certū est gallinag: mō incubāt. id quod excludum est primū vermicul⁹ videt candidus: iacens transuersus: adherensq; ita: vt pascere videatur. Rex statim mellei coloris vt electo flore ex omni copia factus neq; vermiculus: sed statim penniger alterutris capita demat: priusq; pennas habeant: pro gratissimo sunt pabulo matribus. Tempore procedente instillant cibos: atq; incubant tum maxime murmurantes coloris vt putant faciēdi gratia necessarij excludentes pullis: donec ruptis membranis: quæ singulos cingunt: ouorum modo vniuersum agmen emergat. Spectatum hoc romæ consularis euidem suburbano alueis cornu laternæ: translucido factis. Fœtus intra. xlv. diem peragitur. Fit in fauis quibusdam qui vocatur clerus amaræ duricia cæræ: cum fœtū indenon eduxere morbo aut ignauia: aut infœcūditate naturali. Hic est abortus apum. Protinus autem eduat operantur quadam disciplina cum matribus. Regemq; iuuenem æqualis turba cōstitatur. Reges plures inchoantur ne desint. Postea ex ijs soboles cum adulta esse cœpit concordii suffragio deterrimos necant: ne distrahāt agmina. Duo autem genera eorū: melior rufus q̄ niger variusq;. Omnibus forma semper egregia: & duplo q̄ cæteris maior. Pēne breuiore res: crura recta: ingressus celsior. In fronte macula quōdam diademate cādicans. Multum etiam nitore a vulgo differunt.

¶ Quæ regiminis ratio.

Querat nunc aliquis vnus ne Hercules fuerit: & quod Liberi patris sepulchrū: & reliqua Nō cōstat an vetustatis sint obruta? Ecce in re parua: villisq; nostris annexa: cuius assidua copia est: nō cōstat inter auctores. Rex nullum ne solus habeat aculeum/maiestate tantum armat⁹: an leo careat dederit eū quidem natura: sed vsū esse tantum negauerit. Illud constat imperatōrē acti necne. leo nō vti. Mira plebei circa eū obedientia: cum p̄cedit vna est. Totum examē circa eum cōglobatur: cingit: p̄tegit: cerni nō patitur. Reliquo tempore cum populus in labore est: ipse opera int⁹ circūcūit similis exortanti: solus immunis. Circa eū satelites quidam: lictoresq; assidua custodiētes auctoritate. Procedit foras nō nisi migraturo examine. Id multo intelligitur ante aliquot dieb⁹ murmure intus strepēte apparatus inditio diē tempestiuū eligentiū. Si quis alam ei detruncet: nō fugiet ex amen. Cum processere se quæq; proximā illi cupit esse: & in officio cōspici gaudet. Fessuz hūeris subleuant. Validius fatigatū ex toto portāt. Si qua lassatus deficit: aut forte aberrauit: odore prosequit. Vbi cunq; ille cōsedit: ibi cunctarum castra sūt. Tūc ostēta faciūt priuata ac publica vna dependēte in domibus tēplisue sæpe expiata magnis euētibus. Sedere in ore infātis Platonis: tunc etiam suauitatē illā p̄dulcis eloqui portēdētes. Sedere in castris ducis. Drusi imperatoris: cui⁹ p̄sperime pugna

Velaportari.

Rex apum
eligitur.

Nymphae
apes perfectas

CA. XVII

Nō cōstat an

Rex apū acū

leo careat

necne.

Solus apum

rex immunis

Mira res:

Apes volans

do regē fessuz

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

portant

Caſij Plinyi ſecundi naturalis hiſtorie.

tum apud arbalonem eſt: haud quaſi perpetua aruſpicū cōiectura qui dirum id oſtētum exiſtimant: Semp̄ duce prehēſo totum teneſ agmen. Amiſſo dilabit: migrantq; ad altos. Eſſe vtiq; ſine rege nō poſſunt. Inuite aut̄ interimūt eos cū plures fuere: poti꿿q; naſcētū domos dirimūt. Si pueni⁹ deſperatur: tūc & fucos abigūt. Quāq; de iſis video dubitari: p̄priumq; iſis gen⁹ eſſe aliquos exiſtimare. Si cut furibus grandiffimis inter illas: ſed nigris: lataq; aluo. Ita appellatis: quia furtim deuorent mella. Certu⁹ eſt ab apibus fucos interfici. Vtiq; regē nō habēt. S; quomodo ſine aculeo naſcant̄ i queſtione eſt. Humido vere melior ſcēt⁹: ſicco mel copioſius. Quod ſi deſecerit alicuius aluei cibus: impetu⁹ in proximas faciunt rapinē ppoſito. At illæ cōtra dirigūt acie: & ſi cuſtos adſit alterutra pars quem ſuis fauere ſentit: non appetit eum. Et alijs quoq; ſæpe dimicant cauſis: eaſq; acies contrarias duo imperatores inſtruunt. Maxima rixa: & incōuehendis floribus exorta: & ſuos quibuſq; euocantibus. Quæ dimicatio iniectu pulueris: aut fumo tota diſcutit̄. Recōciliant̄ vero lacte vſi aqua mulſa.

¶ De genere apum: & quæ inimica apibus.

CA. XVIII.

Apes aculeo
infixo moriūt̄

Equi frequē-
ter ab apibus
occifi:

Signa mortis
apum.

Apus luctus
& funus regis

Pes ſūt & ruſticę ſilueſtesq; horridę aſpectu: multo iracūdioreſ. ſ; ope ac labore p̄ſtātes Vrbanoꝝ duo genera. Optimæ breues: varięq; & in rotūditatē compactileſ. Deterioreſ lōgę: & quib⁹ ſimilitudo veſpæ: etiānum deterrimę ex iſis pilofę. In pōto ſunt quædam albæ: q̄ bis in mēſe mella faciūt. Circa thermodoontē aut̄ fluuiū duo genera. Alia: q̄ i arborib⁹ mellificāt. Alia: q̄ ſub terra: triplici cærag; ordine vberrimi puēt⁹. Aculeū apib⁹ natura de dit vētri cōfertum eſt: ad vnū ictu hoc infixio. Quidā eaſ ſtatim emori putāt. Aliqui nō niſi in tantu⁹ adacto: vt in teſtinu⁹ ſæpe aſſequat̄. S; fucos poſtea eſſe: nec mella facere: velut caſtrati virib⁹. Pariterq; & nocere & p̄deſſe: dein deſinere. Eſt in exēplis equoſ ab iſis occiſoſ. Odere foedoſ odores: pcul. fugiunt: ſ; & infectoſ. Itaq; vnguenta redolēteſ inſeſtāt. Ipſæ plurimoru⁹ animalium iniurijs obnoxie. Impugnāt eaſ naturæ ei꿿dem degeneres veſpę atq; crabroneſ: & e culicū genere qui vocātur mulioneſ. Populan̄ hirūdineſ & quędam alię aueſ. Inſidiant̄ aquarib⁹ ranę: quę maxima eaꝝ eſt opatio: tum cum ſobolē faciunt. Nec eę tātum quæ ſtagna riuoſq; obſidēt: verum & rubetę veniunt vltro: arrepeteſq; floribuſ optaſ ſufflāt. ab hoc ſpatio puolāt: confeſtimq; abripiunt̄. Nec ſentire ictuſ apum ranæ traduntur. Inimicæ & oueſ: difficile ſe a lanis earum explicantib⁹. Cancroꝝ etiam odore ſi quiſ iuxta coquat examinātur. Quin & morboſ ſuapte natura ſentiunt. Index eorū triftitia torpeneſ. Et cū ante foreſ in teporē ſoliſ promōtiſ aliæ ciboſ miniſtrant. Cum deſunctaſ progerunt. Funerantiūq; more comitant̄ exequiaſ. Rege ac peſte cōſumpto mceret plebſ ignauo dolore. Non ciboſ cōuehūt. Non p̄cedunt. Trifti tātū murmure glomerant̄ circa corp꿿 ei꿿. Subtrahitur itaq; deducta multitudine: aliaſ ſpectanteſ exanimē luctū nō minuūt. Tunc quoq; ni ſubueniāt fame moriunt̄. Hylaritate igitur & nitore ſanitaſ æſtimatur.

¶ De morbis apum.

CA. XIX.

Apes mella
vorando mor-
tem ſibi p̄ſiſ
cōciſcunt.

In apibus ſen-
ſuſ ineſſe au-
dituſ.

Quomodo
regenerantur
apes.

Vnt & operiſ morbi cum fauoſ non explent: cleron vocant. Iidē blapſigoniam: ſi ſcētū nō peragāt. Inimica & echo eſt reſultanti in ſono: qui pauidaſ alterno pulſat ictu. Inimica & nebula. Aranei quoq; vel maxime hoſtileſ cum p̄ualuere vt intexant: enecant alucoſ. Papilio etiam ignauuſ & inhonorat⁹: luminibuſ accenſiſ aduolans peſtiſer: nec vno modo. Nam & ipſe cęraſ depaſcitur: & relinquit excremēta: quibuſ teredineſ gignunt̄. Filiiſ etiam araneuſ quacunq; inceſſerit alarū maxime lanugineſ obtexit. Naſcuntur & in ipſo ligno teredineſ: q̄ cęraſ p̄cipue appetunt. Inſeſtat & auiditaſ paſtuſ nimia florum ſatietate verno maxime tempore aluo cita. Oleo quidem non opes tantum: ſed omnia infecta exanimantur: p̄cipue ſi capite vncto in ſole ponantur. Aliquando & ipſę contrahunt mortis ſibi cauſaſ: conſenſere eximi mella auide voranteſ. Cetero p̄parcæ: & quę alioquin p̄digas/atq; edaceſ/nō ſecus ac pigraſ/& ignauaſ pturbēt Nocent & ſua mella ipſiſ: illiteq; ab aduerſa parte moriuntur tot hoſtibuſ: tot caſibuſ: & quota portione eorū commemorata: tam munificuſ animal expoſitum eſt. Remedia dicem⁹ ſuiſ lociſ. Nūc enim ſermo de natura eſt.

¶ De cōtinēdiſ apibuſ: & quomodo reparentur.

CA. XX.

Audent plauſu atq; tinnitu ḡriſ: eoq; cōuocātur. Quo manifeſtū eſt/audituſ quoq; ineſſe ſenſum. Eſſecto opere: educto ſcētū: ſuctæ munere omni: exercitacionē tamen ſolēne habent. Spatiatq; in aperto: & in altum datę gyriſ volatu editiſ tum demum ad cibū redeunt. Vita eiſ longiſſima: vt p̄ſpere inimica ac fortuita cedant: ſepteniſ annis vniuerſa. Alucoſ nunq; vltra .x. annos duraſſe p̄ditur. Sūt qui mortuaſ ſi intra tectū hyeme ſeruenſ. deinde ſole verno torreant̄: ac ficulneo cinere toto die foueant̄: putēt reuiuifcere. In totū vero amiſſaſ repaſari vētrib⁹ bubuliſ recētib⁹ cū ſimo obrutiſ. Virgili⁹ iuuēcoꝝ corpore exaiato: ſicut equoꝝ veſpaſ atq; crabroneſ: ſicut aſinoꝝ ſcarabeoſ mutante natura ex aliſ quædaſ in alia. Sed horū omnium

coltus cernuntur. Et tamen in foetu eadem ppe natura quę apibus.

De vespis & crabronibus.

CA. XXI.

Vespæ in sublimi e luto nidos faciunt & in ijs ceras. Crabrones cauernis & sub terra. Et horum omnium sexangulæ cellę: cętera aut cortice & arena: foetus & ipse inęqualis: vt barbarus: alius euolat: & alius in nymphea est: alius in vermiculo. Et autũno non verno omnia ea. Plenilunio maxime crescunt. Vespę quę ichneumones vocant (sũt aut miores q̃ alię) vnum genus ex araneis perimunt phalangium appellatum: & in nidos suos ferũt: deinde illinũt. Et ex ijs incubando suum genus pcreant. Preterea omnes carne vescũtur cõtra q̃ apes: quę nullũ corpus attingunt. Sed vespę muscas grandiores venant: & emputato ijs capite reliquũ corpus auferũt. Crabronum siluestres in arborum cauernis degunt. Hyeme vt cętera infecta condunt. vita bimatus non transit. Idus eorum haud temere sine febris nō est. Auctores sũt ternouenis punctis interfici hominem. Aliorũ qui mitiores videntur duo genera. Opifices minores corpore: qui moriũt hyeme. Matres quę biennio durat ijs & clementes. Nidos vere faciunt fere quadrifores: in quibus opifices generantur. Iis educatis: alios deinde nidos maiores fingunt in quib⁹ matres futuras pducant. Iaz tũc opifices fugunt mũere: & pascũt eas. Latioꝝ matru species: dubiũq; an habeant aculeos quia nō egrediũt. Et his sũt sui fauci. Quidā opinant oĩb⁹ his ad hyemẽ decidere aculeos. Nec crabronũ aut nec vespærum generi reges aut examina. subinde renouatur multitudo sobole.

Apes nullum
cadauer attigunt.
Insecta omnia
hyeme conduntur.

De bombicibus: & bombili: & necydalo: & quis primus bombicinam vestem inuenerit.

CA. XXII.

Quartum inter hæc genus est bombicum in assyria proueniens: magis q̃ supradicta. Nidos luto fingunt salis specie applicatos lapidi: tanta duricia: vt spiculis perforari vix possint. In ijs & ceras largius q̃ apes faciunt: deinde maiore vermiculum. Et alia horũ origo. E grãdiore vermiculo gemina ptendens sui generis cornua. Hic eruce sũt. Fit deinde quod vocatur bombylis: ex ea necydalus. Ex hoc in sex mensibus bombyces. Telas araneorum modo textunt ad vestem luxumq; foeminarum: quę bombicina appellatur. prima eas torqueri: rursusq; texere inuenit in Ceo mulier pamphile platis filia non fraudanda gloria excogitate rationis: vt denudet foeminam vestis bombicina.

Ari. vittriles
git.
Ari. co. legit
ex ari. pafas
phile latoi fia.

De bombyce coa.

CA. XXIII.

Et in coinsula nasci tradunt cupressi: terebinthi: fraxini. Quę florẽ hymbrib⁹ decussũt tereę halitu animante. Fieri autem primo papiliones paruos nudosq;. Mox frigoru imptatiẽtia villis inhorrescere: & aduersus hyemem tunicas sibi instaurare densas: pedũ asperitate radente foliorũ lanuginem in vellera. Hanc ab his quoq; cogi subigiq; vnguĩũ carminatione. Mox trahi inter ramos tenuari ceu pectine. Postea apprehensã corpori inuolui nido volubili. Tunc ab homine tolli: fistilibusq; vasis tepore & futurum esca nutriti. Atq; ita subnasci sui generis plumas: quibus vestitos ad alia pẽsa dimitti. Quę vero capta sint lanificia humore more cę ræ lętescere: mox in fila tenuari iũceo fuso. Nec puduit has vestes etiã viros leuitate vsurpare ppter onera æstiu in tantũ a lorica gerẽda discessere mores: vt oneri sint etiam vestes. Assyria tamẽ bombyce adhuc foeminis cedimus.

Vel in terras
Vel fursurus.
Luxus hoĩm
dānatur.

De araneis: & generatione eorum.

CA. XXIII.

Araneorum his nō absurde iungatur natura: digna vel præcipue admiratione. Plura autẽ horũ sunt genera: nec dictu necessaria in tanta notitia. Phalangia ex ijs appellantur: quorum noxi morsus: corpus exigũ: variũ: acuminatẽ: ad saltũ igrediẽtiũ. Altera eorũ species nigri prioribus cruribus longissimis. Omnibus internodia terna in crurib⁹ luporũ in noie in imi nō texunt. Maiores in terra cauernarũ exigua vestibula præpandũt. Tertium eorundem genus erudita operatione cõspiciũ. Orditur telas: tantiq; operis materię yter⁹ eius sufficit: siue ita corrupta alui natura statuto tempore (vt democrito placet) siue est intus quãdã lanigera fertilitas: tã moderato vngue: tã tereti filo: & taz æquali deducit stamina ipso se pōdere vsus. Texere a medio incipit circinato orbe subtemina adnectẽs: maculasq; paribus semper interuallis: sed subinde crescentibus ex augusto dilatans indissolubili nodo implicat. Quanta arte celant pedicas scutulato rete ad capiẽdas muscas circa grassãtes: q̃ nō ad hoc videtur pertinere cribrata pexitas telę: & quãdã politur artis: ipsa per se tenax ratio textrineq; laxus afflatus ad nō respuenda quę veniant: sinus derelicto laxo prætenti sũma parte: vt arbitrari liceat illa quę difficile cernũtur: atq; vt in plagis lineę offensę præcipitantur in fimum. Specus ipse qua cõcameratę architectura: & cõtra frigora quanto viliusior: q̃ remotus a medio aliudq; agenti similis: inclusus vero sic vt sit nec ne intus aliquis cerni nō possit. Age firmitas quãta irrũpẽtib⁹ vëtis: qua puluerũ mole degtrauante. Latitudo telę sæpe ite

Assultimvet⁹
lectio habet.
Mirabile vñ
aranei proue
niat tela
Vel plaxitas.

Caui Plynii secundii naturalis historie.

duas arbores cum exercet artē & discit texere. Longitudo fili a culmine ac rursus a terra p illud ipsū velut reciprocatio: subitq; pariter ac fila deducit. Cū vero captura incidit q; vigilās & parat⁹ ad cursum. Licet extrema hereat plaga semp in mediū currit: ex quo sit maxime totum cōcutiēdo impli- cet. Scissa ptin⁹ reficit ad politurā sartiēs. Nāq; & lacertaz catulos venāf. Hos primū tela iuolūētes & tunc demūz labra vtraq; morsu apprehēdētes amphitheatrali spectaculo cum contingit. Sunt & ex eo auguria. Quippe incremēto amnium futuro telas suas altius tollunt: Idē sereno nō texunt: nu- bilo texunt. Ideoq; multę araneę hymbrium signa sunt. Fœminam putant eē quę texat: mares qui venatur. Ita paria fieri merita. Cōiugio aranei conueniunt crunibus. Pariunt vermiculos ouis simi- les. Nam nec differri horum genitura potest: quoniam insectorū vix vlla alia narratio ē. Pariūt aut oua ea in telas expansa: quia salūt: atq; ita emittūt. Phalāgi⁹ tantū in ipso specu incubat magno nu- mero. Qui vt emerferit matrē cōsumit: sępe & patrē. Aduuat. n. icubare. Pariūt aut trecētos. Cęte- rę pauciores. Et incubāt triduo. Cōsumant aranei quater septenis diebus.

De scorpionibus.

CA. XXV.

Vel pereunt.

Imiliter his & scorpiones terrestres vermiculos ouorum specie pariunt: similiterq; pimūt Pestis importuna veneni serpētium: nisi q; grauiore supplicio lēta p triduum morte cōfis- ciunt. Virginibus lœtali semp ictu: & fœminis fere in totum. Viris aut in matutino exeun- tes canis priusq; aliquo fortuito ictu ieiunum egerāt venenum. Semp cauda in ictu est: nul- loq; momēto meditari cessat: ne quādo desit occasio. Ferit obliquo ictu & inflexu. Venenūz ab ijs candidum fundi Apollodorus auctor est in nouem genera descriptis p colores maxime supuacuos: quoniam nō est scire quos minime exitiales prędixerit. Geminos quibusdam aculeos esse: maresq; fœuissimos. Nam coitum ijs tribuit. Intelligi aut gracilitate & longitudine. Venenum omnibus me- dio die cum incāduere solis ardoribus. Itēq; cūz sitiunt: inexplēbiles potu. Cōstat & septena caudę internodia fœuiora eē. Pluribus enim sēna sunt. Hoc malum africę volucrę etiam austri faciunt: pan- dentibus brachia vt remigia subleuant. Apollodorus idēz plane quibusdam inesse pennas tradit. Sępe psylli: qui reliquarum venena terrarum inuehentes quęstus sui causa: peregrinis malis imple- uere italiam. Hos quoq; importare conati sunt. Sed viuere intra siculi coeli regionem non potuere. Visuntur tamen aliquādo in italia: sed innocui: multisq; alijs in locis: vt circa farum in egypto. In scy- thia interimunt etiam sues: alioquin viuatiores contra venena talia. Nigras quidē celerius si in aquā se immerferint. Homini ictu putatur esse remedio ipsoz cinis potus in vino: aut oleo mersus. Ma- gnam aduersitatem cum stellionibus putāt esse: innocuos dumtaxat ijs: qui & ipsi carent: sanguine lacertarum figura. Atq; scorpiones in totū nulli nocere: quibus nō sit sęguis. Quidam & ab ipsis fœ- tum deuorari arbitrant. Vnū mō reliqui solertissimū: & qui se ipsi⁹ matris clunibus imponēdo tutus & a cauda & a morsu loco fiat. Hunc esse reliquorum vltorem: qui postremo genitores cōficiat sup- ne: pariuntur autem vndeni.

De stellionibus: & cicadis.

CA. XXVI.

Hameleonū stelliones quodammodo naturā habent: rore tantum viuētes: pterq; arane- is. Similis cicadis vita: quarum duo genera. Minores quę primę pueniunt: quęue nouis sine pereunt. Sūt auem multę. Sequēs est volatura. Itē maiores quę vocant acheta: & q; minores ex ijs sūt tetigonię. Sed illę magis canorę. Mares cātant in vtroq; gñe. Fœmine silent. Gentes vescunt ijs ad orientem: etiam parti opibus abundantibus. Ante coitum mares pręse- runt iā coitu fœminas: ouis earum correptis quę sunt cādida. Coitus supinis. Asperitas pręacuta in dorso: qua excauat fœturę locum in terra. Fit primo vermiculus. Dein ex eo quę vocat tetigome- tra: cuius cortice rupto circa solstitia euolēt: noctu semp. Primum nigrę atq; durę. Vnū hoc ex ijs q; viuunt: & sine ore est. Pro eo quidam acculeatum linguis simile. Et hoc in pectore: quo rorem labūt Pectus ipsum fistulosum. Hoc canunt acheta vt diximus. De cetero invēte nihil est. Excitate cum subuolant humores reddunt: quod solum argumentum est rore easdem ali. Iisdem solis nullum ad excrementa corporis foramen. Oculis tam hebetes: vt si quis digytum contrahēs ac remittēs ijs ap- propinquet: transeant in folia. Quidam duo alia genera faciunt earum. Surgulariam quę sit grādis- or: frumentariam quam alijs auenariam vocant. Apparet enim simul cum frumentis arescentibus. Cicadę nō nascunt in raritate arborę. Idcirco sunt cyrenis circa oppidum: nec in campis nec in fru- gidis: aut vmbrosis nemorib⁹. Est qdā & ijs loco: differētia. In milesia regiōe paucis sūt locis. Sed i cephalenia annis quidam penuriā earū: & copiā dirimit. At in rhegino agro silēt oēs. Vltra flumē in locis canunt. Pēnarum illis natura quę apibus: sed pro corpore amplior.

De pennis insectorum: & scarabeis: & reliquis scarabcorum generibus.

CA. XXVII.

Aranei ver-
miculos pari-
entes ouis si-
miles.

Scor. vene-
num emitten-
tes cādium.

Africa scor.
gignit.

Qui cicadis
vescantur.
Cicadę rore
aluntur.

Solis cicadis
ad egerendū
nullum fora-
men.

Cicadę vbi
defunt arbo-
res nasci non
possunt.

Nsectorum quædam binas gerunt pennas ut muscæ: quædam quaternas ut apes. Membra
nis ut cicadæ volât. Quaternas habent quæ aculeis in aluo arman. Nullum cui tælum in
ore: pluribus quæ binis aduolat pennis. Illis enim vltionis causa datur: & his auuditatis. Nul
lis eorum pennæ reuiuiscunt auulsi. Nullum cui aculeus in aluo bipennæ est. Quibusdâ penna
rum utelæ crusta superuenit: ut scarabeis. Quorum tenuior fragiliorque penna: ipsi negatus aculeus. Sed
in quodâ genere eorum grandi cornua prælonga. bisulcis dentata forcipibus in cacumine (cui libuit)
ad morsum coeuntibus. Infantum remedijs etiam ex ceruice suspenduntur. Lucanos vocat hos Ni
gidius. Aliud rursus eorum genus: qui e simo ingentis pilas auersi pedibus volutant. paruosque in ipsis
contra rigorem hyemis vermiculos foetus sui indulant. Volitant alij magno cum murmure aut mu
gitu. Alij focos & prata crebris foraminibus excauant nocturno stridore vocales. Lucent ignium mo
do noctu laterum & clunium colore lampyrides: nunc penna hiatu refulgentes: nunc vero compressu obu
bratæ conante matura pabula aut post defecta conspicuæ. E contrario tenebræ alumnae blattæ vi
tam lucemque fugiunt in balneis maxime humido vapore prognatæ. Fodiunt ex eodem genere rutu
li atque prægrades scarabei tellurem aridam: fauosque paruæ & fistulosæ modo spongiæ medicato mel
le fingunt. In thraciæ partibus iuxta olinthum locus est paruus: in quo vnum hoc animal examina
ob hoc cantharoletus appellatus. Pennæ insectis omnibus sine scissura: nulli cauda nisi scorpionis.
Hic eorum solus & brachia habet: & in cauda spiculû. Reliquos quibusdâ aculeus in ore ut asilo: si
tabanum dici placet. Item culicibus & quibusdâ muscis. Oibus autem his ore & per linguam sunt hi aculei: qui
busdam hebetes: nequæ ad punctum: sed ad sustinendum: ut muscarum generi: in quo loco euidens fistula est. Nec sunt
talibus dentes. Alijs cornicula ante oculos prætendunt ignauia: ut papilionibus. Quædâ insecta carênt
pennis: ut scolopendræ. Insectorum pedes quibus sunt in obliquum mouentur. Quorundam extremi lon
giores foris curuantur: ut locustis.

De locustis.

Ac pariant in terra demisso spinæ caule oua cõdita autumnî tempore. Ea durant hyeme
sub terra. Subsequenti anno exitu veris emittunt paruas nigrâtes: & sine cruribus: pennisque
reptâtes. Itaque vernis aquis intereunt oua: sicco vere maior prouetus. Alij duplicem earum
foetum: geminumque exitum tradunt. Vergiliarum exortu parere: deinde ad canis ortum ob
ire: & alias renasci. Quidam acturi occasu renasci. Mori matres cum pepererint certum est vermis
culo statim circa fauces innascente: qui eas strangulat. Eodem tempore mares obeunt. Tâ friuola ra
tione morientes serpentes (cum libuit) necant singule: faucibus eius apprehensis mordicibus. Non na
scuntur nisi in planis & rimosis locis. In idia ternum pedum longitudinis esse traduntur: cruribus &
femoribus ferræ: versus præbentes cum inaruerint. Est & alius earum obitus. Gregatim sublata vêtio in ma
ria aut stagna decidunt. Forte hoc casusque euenit: non ut prisce existimauere: madefactis nocturno hu
more alis. Idem quippe noctibus non volare eas propter frigora tradiderunt. Ignari etiam longinqua
maria ab ipsis transiri continuata plurium dierum profectio. Quod maxime miremur: famem quoque
quam propter externa pabula petiere: sciunt imminere. Ac inire pestis ea intelligitur. Namque & gra
uius cernuntur & tanto volat pennarum stridore: ut alij alites credantur: solemque obumbrant: solli
cite suspectantibus populis: ne suas operiant terras. Sufficiunt quippe vires: & tam parum sit maria trans
ire: immodicos permeant tractus: diraque messibus cõtegunt nubes: multa contactu adurentes. Omnia
vero morfu erodentes: & fores quoque tectorum. Italiam ex africa magna cohorte infestant: sæpe po
pulo ad sybillina coacto remedia confugere inopie metu. In cyrenaica regione lex est ter anno de
bellandi eas. Primo oua obterendo: deinde foetum. postremo adultas. Desertoris poena in eum qui cessa
uerit. Et in lemno insula certa mensura præfinita est: quam singuli enecatarum ad magistratum referant.
Gracchulos quoque ob id colunt aduerso volatu occurrentes earum exitio. Necari & in syria militari ipe
rio cogunt. Tot orbis partibus vagant id malum. Parthis & hæc in cibo grate. Vox earum perficisci ab occipi
tio videtur. Eo loco in commissura scapularum habere quasi dentes existimant. eosque inter se terendo stris
dor edere: circa duo æquinoctia maxime: sicut cicadæ circa solstitium. Coitus locustarum qui insectorum
oim quæ coeunt: mare portante foemina: in eum foeminarum vltimo caudæ reflexo tardeo digressu. Mi
nores autem in omni hoc genere foeminae mares.

De formicis nostratibus.

Lurima insectorum vermiculum gignit. Nam & formicæ simile ouis vere: & hæc ut apes comu
nicantes laborant. Sed apes viles faciunt cibos. Hæc cõdunt. At si quis cõparet onera corpo
ribus earum: fateatur nullis portione vires esse maiores. Gerunt ea morsu. Maiora auersæ postre
mis pedibus moriuntur: humeris obnixæ. Et ipsi reipsum ratio: memoria. cura. Semina arrosa cõdunt: ne rur
sus in fruges exeant e terra. Maiora ad introitum diuidunt. Madefacta hymbrae præferunt: atque siccant. Ope

Ari. pyrolam
pides.
Lapyr. quo
tpe cernant:
hæc em signus
maturitatis i
dicant.

CA. XXIX.

Locustæ indi
cæ maximæ.

Locustæ soles
obumbrantes.
Locustæ mes
sibus infestæ
oia adurentes
rodentesque &
maxime in
italia.

CA. XXX.

Vires formi
cæ.
Cur fruges in
terra a for. cõ
ditæ non rena
scantur.

Laij Plinii secundi naturalis historie.

Formicæ mu-
tua inter se
habentes col-
loquia.
Sole for. (ho-
mine exce-
pto) seinuicē
sepeliunt.
For. indice
vnguibus au-
rum effodere
dicuntur.

rant & noctu plena luna. Egedē interlunio cessant. Iam in opere qui labor & que sedulitas. Et quoniā ex diuerso cōuehant altera alterius ignara: vt signa inuicem recognoscāt: certi dies ad recognitionē mutuam nundinis dantur. Quē tunc earum concursatio: q̄ diligēs. Cum obuijs quēdam collocutio atq; percōratio. Silices itinere earum attritos videmus: & in opere semitam factam: ne quis dubitet qualibet in re quid possit q̄tulacūq; sedulitas. Sepeliuntur inter se viuientium solē: prēter homines Non sunt in sicilia pennatē.

¶ De indicis.

CA. XXXI.

Indicē formicę cornua erythris in ege Herculis fixa miraculo fuere. Aurum ex cauernis egerunt terrę in regione septētrionalium indorum qui dardæ vocātur. Ipsi color felium Magnitudo ægypti luporum. Erutum hoc ab ijs tēpore hyberno indi furētur æstiuo fer- uore cōditis. ppter vaporē in cuniculis formicis: q̄ tñ odore sollicitatē prouolāt crebroq; lacerāt: quis prē velocibus camelis fugiētes. Tāta pñcitas feritasq; est cum amore auri.

¶ De diuersitate insectorum.

CA. XXXII.

Vltā aut insecta & aliter nascunt. Atq; asilus in primis ex rore insidet: hic raphani folio pri- mo vere: & spissatus sole: in magnitudinem milij cogit. Inde orit vermiculus puus: & tri- duo: mox eruca: q̄ adiectis diebus crescit immobilis duro cortice ad tactū mouet araneę. Hęc eruca quam chrysalidē appellāt: rupto deinde cortice volat papilio.

¶ De aialibus in ligno & ex ligno nascentibus.

CA. XXXIII.

Itē quēdam ex hymbre generant in terra: quēdam & in ligno. Nec enim & cossi tantuz in eo: sed etiam tabani ex eo nascuntur: & alia vbicūq; humor est nimius. Sic intra homi- nem tineæ tricenum pedum: aliquando & plurimum longitudine: iā in carne exanimi vi- uentium quoq; hominuz capillo. Qua fœditate & sylla dictator & Alcman ex clarissimis gręcię poetis obiere. Hoc quidem & aues infestat. Phasianas vero interimit: nisi puluerātes sese. Pi- los habentium asinū tantū immunē hoc malo credūt: & oues. Gignunt aut ex vestis genere: p̄cipue lanicio interēptarūa lupis ouī. Aquas quoq; quas dā quibus lauamur: fertiliores eius generis inue- nio apud auctores. Quippe cum & cærę hoc gignant: quod animalium minimum existimatur. Alia rursus generantur sordibus aridi soli: posteriorum crurum lasciuia petauristarum. Alia puluere hu- mido in cauernis volucra.

¶ De animalī cui cibi exitus nō est.

CA. XXXIII.

Stanimal eiusdē turpitudine infixio semp sanguini capite viuēs: atq; ita intumescēs: vnuz animalū cui cibi nō sit exitus: cū nimia dehiscit societate: alimēto ip̄o moriēs. Nūq̄ in iu- mētis gignitur: in bubus frequēs: in canibus aliquādo: in quibus omnia. In ouibus & in ca- pris hoc solū. Aequē est mira sanguinis & hirundinū generi in plaustrī aqua sitis. Namq; & hęc toto capite cōduntur. Est & volucre canibus peculiare suū maluz: aures maxime lancinās quē defendi morfu non queunt.

¶ De tineis & culicibus & diuersitate eaz.

CA. XXXV.

Dem puluis in lanis & veste tineas creat: p̄cipue si araneus vna includatur. Sititēis & omnem humorem absorbens ariditatē impliat. Hoc est in chartis nascitur. Est earuz ge- nus tunicas suas trahentiū quo cocleę modo. Sed horū pedes cernūtur. Spoliatę expirāt Si accreuerē faciūt chrysalidē. Ficarios culices caprific⁹ generat. Cantharides vermiculi ficorę: & pyri: & peuces: & cynachātę: & rosę. Venenū hoc remedia secum habet. Alę medentur. q̄ bus demptis letale est Rursus alia. genera culicum acescēs natura gignit. Quippe cū & in niue can- didi repiantur: & vetustiores vermiculi in media quidez altitudine rutili. Nā & ipsa nix vetustate ru- bescit. Hirti pilis: grandiores torpentescq;.

¶ De pyrali siue pyrausta.

CA. XXXVI.

Ignitaliqua & contrarium natura elementum. Si quidem in cypri ærarijs fornacibus ex medio igni maioris muscę magnitudinis volat pennatū quadrupes: appellatur pyralis a quibusdā pyrausta. Quandiu est in igne viuit. Cum euasit longiore paulo volatu tūc mo- ritur. Hypanis fluui⁹ in ponto circa solstitium defert acinorum effigie tenues membra- nas: quibus erumpit volucris quadrupes supradictę modo: nec yltra diem viuit: vnde hemerobion vocatur. Reliquis talium ab initio ad finem septenarij sunt numeri. Culici & vermiculo tersepteni. Corpus parientibus quater septeni. Mutationes & in alias figuras transitus trinis aut quadrinis die- bus. Cētera ex ijs pennata autumnofere moriūtur. Tabani quidem etiam cæcitate. Muscis hu- mo- re exanimatis si cinere condantur redit vita.

¶ Hyistoria naturę animalium per singula membra.

CA. XXXVII.

Sylla di. &
Alcman tine
is vermiculis
interiere.

Mig. de aiali
nullum hñs
fecis exitum.

Tineę expul
uere pducę.

Pyralis seu
pyratus ver-
miculus ex
medio nascēs
igne.
Bestiolę quę
eodē quo na-
scunt die mo-
riuntur.

Taq; nunc per singulas partes corporis præter iam dictas membratim tractetur hystoria
Caput habent cuncta quæ sanguinem. In capite paucis animalibus nisi volucris apices:
diuersi quidem generis. Phœnici plumarum serie medio eo exeunte alio. Pauonibus crini
tis arbutulis. Stymphalide cirro. Phasianæ corniculis. Præterea pare: atq; ab illo galeri
ta appellata quondā. Postea gallico vocabulo etiam legionis nomen dederat alauida. Diximus & cui
plicatilem cristam dedisset natura per medium caput a rostro residentē. Et fulicarum generi dedit
cirros: pico quoq; martio & grui balearicę. Sed spectatissimum insigne gallinaceis corpore cōferra
tum: nec carnes id esse. nec cartilaginem: nec callum iure dixerimus: verum peculiare. Draconū enī
cristas qui viderit non reperitur. Cornua multis quidem & aquatiliū & marinoꝝ & serpentū varijs
data sunt modis. Sed q̄ iure cornua intelligātur: quadrupedi tantū generi. Arctœonē. & Cippū etiā
in latina hystoria fabulosos reor. Nec alibi maior lasciuiā naturę lussit animalium armis. Sparsit hæc
in ramis: vt ceruorum. Alijs simplicia tribuit vt eodem genere sublonibus ex argumēto dictis. Alio
ruz finxit in palmas: digytosq; emisit ex ijs: vnde platycerotās vocāt. Dedit ramosa capreis: sed par
ua: nec fecit decidua. Cōuoluta in anfractum arietem generi: cū cestus daret: infesta tauris. In hoc
quidē genere & fœminis tribuit. In multis tantum maribus. Rupicapris in dorsum adunca. Damis
in aduersus. Erecta aut rugarūq; ambitu cōtorta & in leue fastigiū exacuta vt lyras dices strepsice
roti: quæ addacē africa appellat. Mobilia eadez: vt aures Phrygię armētis. Troglodytarum in terrā
directa: qua de causa obliqua ceruice pascunt. alijs singula: & hæc medio capite: aut naribus vt dixi
mus. Iamq; alijs ad incursum robusta: alijs ad ictū Pluribus modis: supina: cōuersa: cōnexa: omīa in
mucrone migrātia. In quodam genere pro manibus ad scabedū corpus. Cochleis ad p̄tendū iter.
In corpore cornua hæc sicut ceras: aliquando & singula. Cochleis semper bina: & vt p̄tendant: ac
resiliant. Viroꝝ cornibus barbari septentrionales potant: vnaq; binas capitis vnus cornua implēt
Alij præfixa his pila cuspidāt. Apud nos ī lamina sectar translucent: atq; etiam lumē inclusum latius
fundūt: multasq; alias ad delicias conferuntur: nunc tinctas: nunc sublitas: nunc quæ cerostota pictu
ræ genere dicūtur. Omnibus autem caua: & in mucrone demum cōcreta sunt. Ceruis tantū solida:
& omnibus annis decidua. Boum attritis vngulis cornuavnguēdo aruina medētur agricolę. Adeo
seuax natura est: vt in ipsis viuētū corporibus feruenti cera flectātur: atq; incisa nascentium in di
uersas partes torqueātur: vt singulis capitibus quaterua fiant. Tenuiora fœminis plerūq; sūt: vt in
pecore. Multis ouium nulla: nec ceruarum: nec quibꝰ multifidi pedes: nec solipedū vlli: excepto asi
no indico: qui vno armatus est cornu. Bisulcis bina tribuit. Nulli qui superne primores habēt dētes.
Qui putant eos in cornua absumi facile coarguuntur ceruaz natura: quæ neq; dētes habent: vt neq;
mātes: nec tamē cornua. Cæteroz ossibus adhærēt. Ceruorum tantū cutibus enascunt. Capita pisci
bus portione corporū maxima: fortassis vt mergan̄. Ostrearū generi nulla: nec spōgijs: nec alijs fe
re: quibus solus ex sensibus tactus est. Quibusdam indiscretum caput est vt cāctis. In capite cuncto
rum animalium homini plurimus pilus: iam quidē pmiscue maribus ac fœminis. Apud intōsas vti
q; gentes atq; etiam nomina ex eo capillatis alpium incolis gallię comatę: vt tamē sit aliqua in hoc
terrarū differētia. Quippe miconijs carētes eo gignuntur: sicut in cauno lienosi. Et quędam animali
um naturaliter caluēt: sicut strutio cameli & corui aquatici: quibꝰ apud gręcos nomē est inde. Deflu
uium eorum in muliere rarū. In spadonibꝰ nō visum. Nec in vllō ante veneris vsus. Nec infra cere
brum: aut infra verticem: aut circa tēpora: atq; aures. Caluitiū vni tantū animalū homini: præterq̄ ī
natum. Canices homini tantū & equis: sed homini semper a priori parte capitis: tum deinde aba
uersa. Vertices bini homini tantū. Aliquibꝰ capitis ossa plana: tenuia: sine medullis: ferratis: pectina
tim structa compagibus. Perfracta nō queūt solidari. Sed exempta modice nō sunt lætalia in vicem
eorū succedēte corporea cicatrice. Infirmissima esse vris: durissima psitacis suo diximus loco. Cere
brum omnia habent animalia: quæ sanguinē. Aque & in mari quæ mollia appellauimꝰ: quāuis carē
ant sanguine: vt polypi. Sed homo portione maximū & humidissimū: omniūq; viscerū frigidissimū
duabꝰ supra: subterq; mēbranis velatū: quarū alterutrā rūpi mortifex est. Cætero viri q̄ fœminę ma
ius. Hominibus hoc sine sanguine: sine venis: & reliqui sine pingui. Aliud esse q̄ medullam eruditi
docēt: quoniam coquēdo durecat. Omniū cerebro medio insūt ossicula parua. Vni hominū in infā
tia palpitat: nec roboratur ante primū sermōis exordiū. Hoc ē viscerū excelsissimū: pximumq; celo
capitis sine carne: sine cruore: sine sordibꝰ. Hic habet sensuū arcē. Huc venarū omnis a corde vistē
dit. Hic desinit. Hic culmē altissimū. Hic mētis est regimē. Oīm aut animalium in priora pronū:
quia & sensus ante nos tendūt. Ab eo proficiscit somnus. Hic capitis nutatio. Quæ cerebrum nō ha
bent nō dormiūt. Ceruis in capite inesse vermiculi sub linguę inanitate & circa articulū: qua caput

galerita alaui
da vulgo.

Vel alijs ad
unca: alijs reo
dūca: alijs ad
iactum.

Ceruis tantū
cornua solida.

Asini indici
vnico armati
cornu.

Gallia vñ dī
sta ē comata

Cerebro carē
tes non dor
mientes.

Caii Plinii secundi naturalis historie.

87
Soli hoī au-
res imobiles
Vñ flaccidi.

iungit humero numero. xx. prodūtur. Aures hoī tāū immobiles. Ab ijs flaccorū cognōmīa. Nec in alia parte fœminis maius impediū margaritis depēdentibus. in oriēte quidē & viris auz gestare eo loci decuse existimatur. Animalū alijs maiores: alijs minores. Ceruis tāū scissæ aut velut diuisæ: Soricib⁹ pilosæ. Sed aliq̃ oībus aīal dūtaxat generatib⁹: excepto vitulo marino atq; delphīo & quæ cartilaginea appellauim⁹: & viperis. Hęc cauernas tantū habēt auriū loco: p̃ter cartilaginea & delphinū: quē tamē audire manifestū est. Nam & cantu mulcent: & capiūt attonitu sono. Quo nā modo audiāt: mirū. Idez nec olfar⁹ vestigia habēt: cum olfaciant sagacissime. Pennatorum animalium buboni tāū & oro plumę velut aures. Cēteris cauerne ad auditū. Simili modo squamigeris atq; serpentib⁹. In equis & omnium iumentorum genere indicia animi p̃ferūt. Fessis marcidę. Nutantes pauidis. Subrectę furētibus. Resolutę ægris. Facies homini tantū: cæteris os aut rostra. Frōs & alijs Sed homini tantū tristitię: hilaritatis: clemētię: seueritatis index in asseu eius. Supercilia homini & pariter & alterne mobilia: & in ijs pars animi. Negamus/annuim⁹: hęc maxime indicāt. Fastus supbia aliubi cōceptaculū: sed hic sedē habet. In cordena scif: hic subit: hic pēdet. Nihil alti⁹ simul abrupti usq; inuenit in corpore: vbi solitaria esset. Subiacēt oculi pars corporis p̃ciosissima: & qui lucis vſu vi tam distinguant a morte. Non omnibus animalium hi. Ostreis nulli. Quibusdam concharum dubij. Pectines enim si quis digytos aduersū hyantes eos moueat: cōtrahuntur vt videntes. Et olentes fugiūt admota ferramenta. Quadrupedum talpis visus nō est. Oculorum effigies inest: si quis p̃tentam detrahat mēbrana. Et inter aues ardeolarū genera: quos leucos vocāt: altero oculo carere tradunt. Optimi auguri cum ad austrum volant septet̃rionēue. Solui enim pericula & metus narrant. Nigidius nec locustis nec cicadis esse dicit. Cochleis oculorum vicem cornicula bina p̃tētatu adimplent. Nec lumbricis vlli sūt: vermiumue generi. Oculi homini tantum diuerso colore: cēteris in suo cuiq; generi similes. Et equorum quibusdam glauci: sed in homine nūerosissime diuersitatis atq; differentię: grandiores: modici: parui: prominentes: quos hebetiores putant. Conditū quos clarissime cernere: sicut in colore caprinis. Præterea alij contuentur lōginqua. Alij nisi prope admotā nō cernūt. Multorum visus fulgore solis constat nubilo die non cernētū: nec post occasū. Alij interdū hebetiores: noctu p̃ter cēteros cernūt. De geminis pupillis aut quib⁹ noxijs visus eēnt satis dixim⁹. Tyberio Cæsari i tenebris clariore ferūt: ipsi aliā q̃ ceterorū mortaliū fuisse naturā: vt exp̃gescat⁹ noctu paulisper haud alio modo q̃ luce clara cōtueret oīa: paulatim tenebris sese obducētib⁹. Diuo Augusto equorum modo glauci fuere: supraq; hominem albicātis magnitudinis. Quam ob causā diligentius spectari eos iracū dæ ferebat. Claudio Cæsari: ab angulis cādore carnosio: sanguineisq; venis subinde suffisi. Caio p̃cipi rigētes. Neroni nisi cuz cōiueret: ad p̃pe admotā hebetes. Viginti gladiatorū paria in Caij p̃cipis ludo fuere: in ijs duo omnino qui cōtra comminationē aliquam nō conuiuerent. & ob id iuicti. Tantę hoc difficultatis est hoī. Plæriscq; vero naturale: vt nictare nō cessent: quos pauidiores accepimus. Oculos vnicolores nulli cum candore omnib⁹ mediūsculo differentes. Neq; vlla ex parte maiora indicia animi cunctis animalibus: sed maxime homini: id est moderatio nis: clemētię: misericordię: odij: amoris: tristitię: læticię. Cōtuitu quoq; multiformes: truces: torui flagrantēs: graues: transuersi: limi: sumissi: blādi. Profecto in oculis anim⁹ inhabitat. Ardent: icendū tur: humectant: cohibent. Hinc illę misericordię lachrymę. Hos cum osculamur: aīm ipsū vide mur attingere. Hic fletus & rigantes ora riui. Quis ille humor est in dolore tam fœcund⁹ & parat⁹?

88
Qui cōditos
hūt oclosa
cutissimi vis⁹.

Tyberius mi
rā oculorum
ferē habuisse
aciem.

89
Vel mētis vi
su.
Leporesocu
lis dormiunt
apertis.

90
Cur alites o
culos hoīm
qñq; iuadant

Aut vbi reliquo tempore? Animo autem videmus. Animo cernimus. Oculi ceu vasa quædam visibilem eius partem accipiūt: atq; transmittunt. Sic magna cogitatio obcēcat abducto intus visu. Sic in morbo comitali apertū nihil cernūt animo caligante. Quin & patentibus dormiūt lepores: multiq; hominum quos corybantiam gręci dicunt. Tenuibus multisq; membranis eos natura composuit callosis contra frigora: caloresq; in extremo tunicis: quas subinde purificant lachrymationū saluiis: lubricos propter incurſatia & mobiles. Media eorum cornea fenestruit pupilla: cuius angustię nō sinunt vagari in certam aciem: & velut canali dirigunt: obiterq; incidentia facile declinant. Alijs nigra: alijs atra: alijs ruffa: alijs glauci coloris orbib⁹ circūdati: vt habili mixtura accipiat circūiecto cādore lux: & temperato percussu non obſtrepāt: adeoq; ijs absoluta vis speculi. vt tam parua illa pupilla totam imaginem reddat hominis. Ea causa est: vt plēreq; alitum e manib⁹ hoīm oculos potissimum appetāt: q̃ effigiē suam i ijs cernentes velut ad cognata desideria sua tendunt. Veterina tātum quædam & in cremēta lunę morbos sentiūt. Sed homo solus emissio humore cęcitāte liberatur vitio. Mltis repēte ablat⁹ simili mō nulla p̃cedēte iuria. Venā ab ijs p̃tigere ad cerebrū pitissimū auctores tradunt. Ego ad stomachum crediderim. Certe nulli sine redundatione eius eruitur oculus:

morientibus illos operire: rursusq; in rogo patefacere quiritium magno ritu sacrum est. Ita more co-
 dito: vt neq; ab homine supremum eos spectari nefas: & coelo non ostendi nephas. Vni aialiu3 homi-
 ni deprauatur. Vnde cognomina: Strabonum & Petorum. Ab iisdem/qui altero lumine orbi nascerē-
 tur: coclites vocatur. Quis parui vtrinq; ocelli luani iniuriæ cognomen habuere. Nocturnoru3 aiali-
 um veluti felium in tenebris fulgent: radiatq; oculi: vt contueri nō sit. Et capre/lupoq; splēdent: lu-
 cemq; iaculantur. Vitulo marino/ & hyenæ in mille colores trāseunt subinde. Quin/ & i tenebris mul-
 torum piscium refurgent: sicut aridi robustiq; caudices vetustate putresq;. Non cōnuere diximus: q̄
 non obliquis oculis/ sed circūactō capite cernerēt. Chamæleonis oculos circūagi totos tradūt. Cā-
 cri in obliquum aspiciunt. frustra fragili incluis rigētes. Locustis/ squilq; magna ex parte sub eodē
 munimento prēduri eminent. Quorum duri sunt: minus cernūt: q̄ quorum humidi. Serpentiū ca-
 tulis/ & hirundinum pulis siquis eruat: renasci tradunt. Insectorum omnium: & quibus testacea opi-
 menta oculi mouentur: sicut quadrupedum aures. Quibus fragilia opera: ijs oculi duri: omnia
 talia/ & pisces/ & insecta nō hūit genas: nec integunt oculos. Omnibus mēbrana vitri mō trāslucida op-
 tendit. Palpebre in genis hoīvtrinq;. Mulieribus etiam insecte quotidiano: tāta est decoris affectatio
 vt tingant oculi quoq;. Alia de causa hoc natura dederat: ceu vallum quoddam visus/ & pminēs mu-
 nimentum: circa occurstantia: animalia: aut alia fortuitu incidētia. Desfluere eas haud īmerito venere
 abūdātibus tradūt. Ex cæteris nullis sūt: nisi qbus & in reliquo corpore pili. S3 quadrupedi in supio-
 ribus tantum genē. Volucris in inferiore. Et quibus molle tergus vt serpētibus. Et quadrupedibus
 quē oua pariūt: vt lacertæ Strutio camelus alitū sola: vt homo vtrinq; palpebras habet. Nec genē q
 dem omnibus: ideo neq; nictationes ijs quē animal generant. Grauiores alitum inferiore gena cōt-
 uent. Eēdem nictantur ab angulis mēbrana obeūt. Colūbe & similia vtraq; conuiuent. At quadrupe-
 des quæ oua pariunt vt testudines: crocodili inferiore tātum sine vlla nictatione: propter præduros
 oculos. Extremum ambitum genæ superioris antiqui cilium vocauerē: vnde & supcilia. Hoc vulne-
 re aliquo diductum non coalescit. In paucis humani corporis mēbris. Infra oculos malæ homini tm̄
 quas prisci genas vocabāt. xij. tabula: interdicto radi a fœminis eas vetātes. Pudoris hæc sedes. Ibi
 maxime ostendit rubor. Infra eas hylaritates: risumq; indicantes buccē. Et altior homini tm̄: quem
 noui mores subdola irrisione dicauere nasus. Non alij aialium nares eminet. Auibus: serpētib⁹: pisci
 bus foramina tm̄ ad olfactus sine naribus. Et hinc cognomia simoꝝ: filonū. Septimo mēse genitis fœ-
 penumero foramina aurium: & narium defuere. Labra quibus brōchi labeones dicti. Et os probum
 duriusue aial generantibus. Pro ijs cornea & acuta volucris rostra. Eadem rapto viuētib⁹ adun-
 ca. Collecto recta hēbas ruentibus limumq; redunca vt suum generi. Lata in vsum iumētis vice ma-
 nus ad colligenda pabula. Ora apertiora laniatu viuētib⁹. Mentū nulli præter hominē: nec malæ. est homini.
 Maxillas crocodilus tm̄ superiores mouet. Terrestres quadrupedes eodē quo cætere more: præterq
 in obliquū. Dentiū tria genera Serrati aut cōtinui aut exerti. Serrati pectinatim coeūtes: nec cōtrario
 occurru atterātur: vt serpentibus: piscibus: canibus. continui vt homini: equo. Exerti apro. hippopo
 tamato: elephāto. Continuatorum qui digerūt cibū lati & acuti. Qui conficiunt: duplices. Qui descri-
 minant eos canini appellantur. Hi sunt serratis longissimi. Cōtinui aut vtraq; parte oris sunt vt equo
 Aut superiore primores nō sunt vt bubus: ouibus: omnibusq; quæ rumināt. capre superiores nō sunt: parte dētib⁹
 præter primores geminos. Nulli exerti quibus serrati Raro fœminē & tamen sine vsu. Itaq; cū apri p-
 cutiant: fœminæ fues mordent. Nulli cui cornua exerti: sed omnes sui cōcaui. Cæteris dentes solidi:
 pisciū omnibus serrati: præter scagē. Huic vni aquitalium plani. cætero multis eorū in lingua & toto
 ore: vt turba vulnerū molliant: quē attritu subigere nō q̄runt. Multis & in palato: atq; etiā in cauda.
 præterea in os vergentes ne excidant cibi nullū habentibus retinēdi āminiculū Similes aspidi & ser-
 pentibus sed duo in superna parte dextera leuaq; longissimi tenui fistula perforati: vt scorpionū acu-
 lei venenum infundentes: nō aliud hoc eē q̄ fel serpentium. Et inde venis sub spina ad hos puenire: &
 has per ventrem descendere diligentissimi auctores scribunt. Quidam vnū eē eum: & quia sit adun-
 cus: resupinari cum momorderit. Aliqui tūc decidere eū: rursusq; recrescere faciem decussu: & sine
 eo eē quos tractari cernamus. Scorpionis caudē in eē eum: & plerisq; ternos. Viperē dentes gingiuis
 conduntur. Hęc eadem pregnās veneno impresso dentium repulsu virus fundit in morsus. Volucru
 nulli dentes præter vespertilionem. cameli soli ex ijs quē non sunt cornigera in superiori maxilla pri-
 mores non habent. Cornua habētium nulli serrati. Et cocleæ dētes habēt: indicio est a minimis ca-
 rum derosas vites. At in marinis crustata & cartilaginea priores habere. Itē echinis quos eē: vnde in
 telligi potuerit miror. Dentium nice aculei insectis. Simiæ dentes vt homini. Elephāto intus ad mā-
 dendum quattuor: præterq; eos qui prominēt. Masculis reflexi: fœminis recti atq; pni. Musculus ma-
 rinus qui balenam antecedit nullos habet. Sed pro ijs setis intus os hirtum: & linguam etiam appella-

Ania duerte
 ro. ritusi occu-
 lis mor. ape-
 & ope.
 Strabones
 peti & coc li-
 tesynde

Oculi hiru-
 & ser. exert-
 renascuntur.

Lege. xij. ta-
 cautū erat ne
 fœminas ge-
 nē raderent.
 nasus derisio
 ni dicatus es-
 ra.

Mētū soli i-
 est homini.
 croco. super
 maxi. mouē-
 pecora ru-
 mi. pri. ca-
 rent supio
 parte dētib⁹

Vespertilioni.
 iter aues folē
 insunt dētes:

Musculus,

Caii Plinii secundi naturalis historie.

tam. Terrestrium minutis quadrupedibus primores bini vtrinque longissimi. Cæteris cum ipsis nascitur. Homini postquam natus est septimo mense. Reliquis perpetui manent. Mutatur homini: leoni iumento cani: & ruminantibus. Sed leoni & cani non nisi canini appellati. Lupi dexter caninus in magnis habetur opibus. Maxillares qui sunt a caninis nullum animal mutat. Homini nouissimi: qui genuini uocantur circiter vicesimum annum gignuntur: multis & octogesimo. Fœminis quoque: sed quibus in iuuenta non fuere nati: decidere in senectâ: & mox renasci certum est. Zancle samothracenum ciuē cui renati essent post centum & quattuor annos Mutianus visus a se prodidit. Cætero maribus plures quam fœminis in homine: pecude: caprisue. Timarchus Nicoclis filius Pappi duos ordines habuit maxillares. Frater eius non mutauit primores: ideoque præteriuit. Est exemplum dentis homini & in palato geniti. At canini amissi casu aliquo nunquam renascuntur. Cæteris senectâ rubescunt. Equo tantum cædidiō res fiunt. Aetas veterinorum dentibus indicat. Equo sunt numero. xl. Amittit tricesimo mense primores vtrinque binos. Sequenti anno totidem priores cum subeunt dicti columellares. Quinto anno incipiente binos amittit: qui sexto anno renascuntur. Vix ovis habet & reatos & immutabiles. Equo castrato prius non decidunt dentes. Asinorum genus tricesimo mense similiter amittit: deinde senis mensibus. Quod si non prius peperint: quod decidant postremi: sterilitas certa. Bobus bis mutatur. Suibus decidunt nunquam assumpta hac obseruatione senectus in equis & cæteris veterinis intelligitur dentium bronchitate: super perciliorum canicie: & circa ea lacunis cum fere. xvi. annorum existimatur. Hominum dentibus quodam inest virus. Namque & speculatore ex aduerso nudati hebetant: & columborum foetus implumes necant. Reliqua de ijs in generatione hominum dicta sunt. Erumpentibus morbi corpora infantia accipiunt. Reliqua animalia que ferratos habent: seuissima dentibus. Lingue non omnibus eodem modo tenuissima serpentibus & trifurca: vibrans: atrii coloris: & si extrahas prælonga. Lacertis bifida & pilosa. Vitulisque marinis duplex. Sed supradictis capillamenti tenuitate. Cæteris ad circumlambenda ora. i. Piscibus paulominus quam tota adherens. crocodilis tota. Si in gustatu lingue vice carnosum aqua tilibus palatum. Leonibus ac pardis omnibusque generis eius et felibus imbricitate aspitatis: & lingue similis: attenuansque lambendo cutem hominis. Quæ causa est mæsuefacta ubi ad vicinū sanguinē puenit salua: inuitat ad rabies. De purpurarū linguis diximus. Ranis prima cohæret. Intima absoluta a gutture: qua voce mittunt. Mares tum vocant ololygones statim id tempore euenit: cientes ad coitum fœminas. Tum siquidem inferiore labro demisso ad libramētū modice aque receptę in fauces palpi tante ibi lingua vlulatus elicitur. Tunc extenti buccarum sinus placent. Oculi flagrant labore pulsati. Quibus in posteriore parte aculei: ijs & dentes & lingua. Apibus etiam prælonga: cines & cicadis. Quibus aculeus in ore fistulosus: ijs nec lingua nec dentes. Quibusdam insectis intus lingua & formicas. cæterum lata elephanto præcipue. Reliquis in suo genere semper absoluta. Homini tantum ita sæpe constricta venis: ut interdici eas necesse sit. Metellum pontificem adeo inexplanatę fuisse accepimus: ut multis mensibus torrus credatur: cum meditatur in dedicanda æde opifere dicere. Cæteris septimo fere anno sermonem exprimit. Multis vero talis eius ars contigit: ut auium & animalium vocis indiscere: edatur imitatio. Intellectus saporum est cæteris in prima lingua: homini & in palato. Tonille in homine. In sue glandulæ: quod inter eas vna nomine ultimo depēdet palato: homini tantum est. Sub ea minor lingua: que nulli oua generatium. Opera eius gemina duabus interpositæ fistulis. Interior earum appellatur arteria ad pulmonem atque cor pertinēs. Hanc operit in epulando epiglotys spiritu ac voce illac meate: ne si potus cibuse in alienum deerrauerit tramitem: torqueat. Altera exterior est: appellatur sane gula: qua cibus atque potus deuoratur. Tēdit hæc ad stomachum: inde ad ventrem. Hanc per vices operit cum spiritus tui aut vox comineat: ne restagnatio intēpestiua alui obstrepat. Ex cartilagine & carne arteria: gula neruo & carne constat. Ceruix nulli: nisi quibus vtraque hæc. cæteris collum: quibus tantum gula. Sed quibus ceruix e multis vertebratisque orbiculatim: ossibus flexilis ad circumspectum articulorum nodis iungitur. Leoni tantum: & lupo: & hyenæ: & singulis rectisque ossibus rigens. Cætero spinæ adnectitur. Spina lumbis ossa: sed tereti structura per media: foramina a crebro medulla descendente. Eandemque naturā: quam cerebro colligunt. quam prætenui eius membrana modo incisa statim experire. Quibus longa crura: ijs longa & colla. Itē aquaticis quis breuia crura habetibus: simili modo vncos ungues: Guttur homini tantum & suibus intumescit: aquarum quæ potantur plerumque vitio. Summū gulę fauces vocant: postremū stomachus. Hoc nomine est sub arteria iam carnosā ianitas adnexa spinæ ad latitudinē ac longitudinē lagenę modo fusa. Quibus fauces non sunt: ne stomachus quod est: nec colla: nec guttur: ut piscibus: & ora ventribus iunguntur. Testudini marinæ lingua nulla: nec dentes: sed rostri acie cominuit omnia. Postea arteria & stomachus dēticulæ callo in modum rubi ad cōficiēdos cibos: de crescentibus crenis quicquid appropinquat ventri. Nouissima asperitas ut scobina fabri. Cor animalibus cæteris in medio pectore est. Homini tantum infra leuā papillā turbinato mucrone in priora emines. Pesci

zacles dētes
quo tēpore
renati.

Timarchus
duos maxi.
ordines ha-
buit.
dentes in pa-
lato geniti.

hoim dētib⁹
virus inesse.

Metellus.

Cordis loc⁹

bus solis ad os spectat. Hoc primū nascētibus formari in vtero tradūt. Deinde cerebrum: sicut tardif
sime oculos. Sed hos primum mori cor nouissime. Huic precipuus calor. Palpitāt certe: & quasi al-
terz mouetur. Intra aīal p̄molli/firmitat opertū membrāne inuolucro: munitum costarum/ & pecto-
ris muro: vt pareat p̄cipuam vitę causam/ & originē. Prima domicilia intra se animo/ & sanguini p̄-
bet sinuoso specu: & in magnis animalibus triplici: in nullo nō gemino. Ibi mens habitat. Ex hoc fo-
te duę grandes venę in priora/ & terga discurrunt: sparseq; ramorum serie per alias minores omnib⁹
membris vitalem sanguinem rigāt. Solum hoc viscerum vitij non maceratur: nec supplicia vitę tra-
hit: lesūq; mortē ilico affert. Ceteris corruptis vitalitas in corde dura. Bruta existimatur animalū
quibus durum riget: audacia quibus paruum est: pauida/ quibus pręgrāde. Maximum autē est pro
portione muribus lepori: asino: ceruo: p̄therę: mustellis: hyenis: & omnibus timidis/ aut ppter me-
tum maleficis. In paphlagonia bina p̄dicibus corda. In equorum corde & boum ossa reperiūtur: in-
terdum augeri id per singulos annos in hoīe ad binas drachmas ponderis ad quinquagesimum annū
accedere. Ab eo detrahi tantūdem: & ideo non viuere hominē vltra cētesimum annum defectu cor-
dis ægyptij existimāt. Quibus mos/ & cadauera asseruare medicata. Hirto corde gigni quosdam ho-
mines p̄dunt: nec alios fortiores esse industria: sicut Aristomenem messeniū: qui trecētos occidit la-
cedemonios. Ipse cōuulnerat⁹/ & captus semel p̄ cauernā latomiaz/ euasit angustias: vulpiū aditus
secutus. Iterum captus: sopitis custodibus somno ad ignē aduolut⁹: lora euz corpore exussit. Terti-
o capto lacedemonij pectus dissecuere causa viuendi: hirsutūq; cor reptū est. In corde summo pingui-
tudo est quędam letis extis. Non semp hoc aut in parte exortū habitum est. L. Postumio Albino rege
sacrorū post cētesimā vicesimā tertiā olympiadē: cū rex Pyrrh⁹ ex italia discessisset cor i extis aruspice-
ces aspicere cōperūt. Cēsari dictatori/ quo die primū veste purpurea p̄cessit: atq; in cella aurea isedit
sacrificātū bis in extis defuit. Vnde quęstio magna de diuinatione argumētātibus: potuerit ne sine il-
lo viscere hostia viuere? An ad tēpus amiserit? Negat cremari posse in ijs q card'aco morbo obierint
Negatur & veneno interēptis. Certe extat oratio. P. Vitelli: qua reū Pisonē eius sceleris coarguit: hoc
vſus argumēto: palāq; testat⁹: nō potuisse ob venenū cor Germanici Cēsaris cremari. Cōtra gñe mor-
bi defensus est Piso. Sub eo pulmo est: spirādīq; officina attrahēs: ac reddēs aīam: idcirco sp̄giosus:
ac fistulis inanib⁹ cauus. Pauca eū (vt dictū est) hñt aquatilia: ac cetera oua pariētia exiguum: spumo-
sum: nec sanguineū: ideo nō sitiunt. Eadē est causa quare sub aquā diu ranę/ & phoce vrinētur. Testu-
do quoq; quis p̄grandem/ & sub toto tegumēto habeat: sine sanguine tñ habet. Quāto minor hic cor
poribus: tāto velocitas maior. Chameloni portiōe maximus/ & nihil aliud intus. Iecur: & dextera in
parte est. In eo/ quod caput extorū vocant: magnę varietatis. M. Marcello circa mortē cū periit Ab
Hannibale defuit in extis. Sequēti deinde die/ geminū reptū est. Defuit & Caio Mario cū immolaret
vticę. Itē Caio principi kalen. ianuarijs cū iniret cōsulatum: quo anno interfectus est. Claudio succes-
sori eius: quo mēse interemptus est veneno. Diuo Augusto spoleti sacrificātū primo potestatis suę die
sex victimaz iocinera replicata intrinsecus ab vna fibra reptā sunt. Responsūq; duplicatū: itra annū
impūz. Caput extorū tristis ostēti vſū tū quoq; est: pter q in sollicitudinē/ ac metu. Tūc. n. pemit curas
At bina iocinera leporibus circa briletum/ & tharnen: & in cherōneso ad p̄pontidem. Mirūq; trans-
latis alio interit alterum. In eodē est etiam fel nō omnibus dātum animalibus. In euboeę chalcide.
nullū pecori. In naxo p̄grāde/ geminūq; ut p̄digij locovtrinq; aduenę. Equi: muli: asini: cerui: caprę
apri: cameli: delpbini nō hñt. Muriū aliqui hñt. Hominum paucis non est: quorū valitudo firmior &
vita longior. Sunt qui equo non quidem in iecore esse: sed in aluo putent: & ceruo in cauda/ aut ītesti-
nis. Ideo tātam hñt amaritudinē: vt a canibus nō attingant. Est aut nihil aliud q purgamētū pessimi
sanguinis: & ideo in materia eius est. Certe iecur nulli est: nisi sanguinem hñtib⁹. Accipit hoc a cor-
de cui iungitur: fūdīq; in venas. Sz in felle nigro insaniz causa hominī: morsq; toto reddito. Hinc &
in mores crimē bilis noīe. Adeo magnum est in hac parte virus: cum se fundit in animū. Quin & toto
corpore: vagum colorem quoq; oculis aufert. Illud quidem redditum etiā ahenis. Nigrescūtq; cōta-
cta eo: ne quis miretur id venenum esse serpentium. Carent eo/ qui absinthio vescūtur in pōtho. Sz re-
nibus ex parte tantum altera intestino iungitur: vt coruis: coturnicibus: phasianis. Quibusdam ītesti-
no tantum/ vt columbis: accipitri: murenis. Paucis auium in pectore. Serpētibus portiōe maxime co-
piofum/ & piscibus. Est aut plētiq; toto intestino/ sicut accipitri miluo. Præterea in pectore ē/ & cæ-
teris auib⁹. Vitulis quidē marinis ad multa quoq; nobile Tauroz felle aure⁹ ducit color. Aruspices vel iuuenis/
id Neptuno/ & humoris potētē dicauere. Geminūq; fuit diuo Augusto: quo die apud actium vicit.
Muriū iecusculis fibrę ad numerū lunę diez in mēse cōgruere dicunt: totidēq; & iueniri quoq; lu-
men eius sit. Præterea bruma increſcere. Cuniculorū exta in betica gemina sepe repiunt. Ranarū ru-
betarū altera fibra a formicis nō attingitur propter venenum: vt arbitrant. Iecur maxie vetustatis pa-
n. ij.

Cor primū i
vtero formā
tur: & vltimū
moriū.

Perdices g
miorū cordi
um.

Ossa in cor-
de repta.

Aristo. mēse
nūs hirsutū
genit⁹ cordē

Sacri. cę. bis
i extis cor nō
reptum.

Ai aduertē

Geminū cor
i extis reptū

Bina iocine
ra.

Vel om̄ib⁹
i iuuenis

Laij Polynii secundī naturalis hīstorie.

Dra. ab extis manantes. pyrrhi horre dū dictum. Aiaduerte.
Mors gladi. cū risu sape.
Elephanto. iij. ventres.
Lien cursum impedit. Lien risu cau sat: vñ adimit Ceruis qbus dā renes qua terni.
Hoi octo in esse costæ.

tiens: centenis durare annis obsidionum exempla prodiderē. Extā serpentibus/ & lacertis lōga. Cæ-
 cinē: volaterrano dracōes emicuisse de extis læto pdigio tradiē. Et pfecto nihil incredibile sit existi-
 mātibz Pyrrho regi quo die perit p cisa hostiarum capita tepfisse sanguinem suū lambētia. Extā ho-
 mini ab inferiore viscerum parte separantur mēbranis q̄ p cordia appellant: quia cordi p̄tenduntur:
 quod grēci appellauerūt phrenas. Omnia quidem principalia viscera membranis proprijs/ ac velut
 vaginis inclusit prouidens natura. In hac fuit & peculiaris causāvicinitas alui: ne cibis supprimeretur
 animus. Hinc certe refertur accepta subtilitas mētis: ideo nulla est ei caro: s; neruosa exilitas. In eadē
 præcipua hilaritatis sedes: quod titillati maxime intelligi alarū: quas subit: non alibi tenuiore cute
 humana: ideo scabēdi dulcedine ibi p̄xima. Ob hoc in p̄lijs. gladiatorūq; spectaculis mortem cu; ti
 su traiecta præcordia attulerunt. Subest venter stomachum habētibus: cæteris simplex: ruminātib;
 geminis sanguine carētibz nullus. Intestinus enim quibusdam ab ore incipiens/ quadam via eodem
 reflectitur: vt sēpiē/ & polypo. In homine adnexus infimo stomacho similis canino. His solis animalī
 um inferiore parte angustior. Itaq; & sola vomūt: q̄a repleto ppter angustias supprimitur cibus. Qd
 accidere nō potest ijs: quorū spaciōsa laxitas eum ad inferiora transmittit. Ab hoc ventriculo lactes
 in homine/ & oue p quas labif cibus in ceteris ilia a quibus capaciōra iestina ad aluum. Hominiq; fle-
 xuosissimis orbibus. Iccirco magis auidi ciborum: quibus ab aluo longius spacium. Iidem minus so-
 lertes: quibus obessimus venter. Aues quoq; geminos sinus habent. Quēdam vnum/ quo mergūtur
 recentia: vt guttur. Alterum in quem ex eo dimittunt concoctiōe maturata: vt gallinæ: palumbes: co-
 lumbæ: perdice. Cætera fere carent eo: sed gula patentiore vtūtur: vt graculi: corui: cornices. Quæ-
 dam neutro modo. sed ventrem p̄ximum habēt: quibus prælonga colla/ & angusta: vt porphirioni
 Venter solidipedū asp/ & durus Terrestrium alijs denticulatē aspitatis: alijs cācellatim mordacitatis.
 Quibus dentes vtrinq; nec ruminatio. Hic cōficiūtur cibi. Hinc in aluū delabūtur. Medio hec ymbi-
 lico adnexa oibus. In hoīe ile infima parte simile suillo: a græcis appellat colō: vbi doforū magna cā-
 est Angustissima canibus. Qua de causā vehemēti nifu: nec sine cruciatu leuāt eā. Insatiabilia aīaliū/
 quibus a ventre protinus recto intestino transeūt cibi: vt lupis ceruarijs: & inter aues mergis. Vētres
 & elephāto quattuor. Cætera suis similia. Pulmo quadruplo maior q̄ bubulo. Auius venter car-
 nosus/ callosusq; in vētre hirūdinum pullis lapilli cādido/ aut rubenti colore: qui chelydonij vocātur:
 magicis narrari artibus repiūtur. Et in iuuēcarū secundo vētre pilæ rotūditate nigricās tophus: nullo
 pondere: singulare (vt putant) remediū ægre parietibus: si tellurem nō attigerit. Vētriculi atq; intesti-
 na pingui/ ac tenui omēto integūtur: pter q̄ oua gignētibus. Huic adnecti lien in sinistra parte aduer-
 sus iecur: cum quo locū aliquādo pmutat: sed pdigiose. Quidam eum putāt iesse oua parietibus: itē
 serpētibus admodum exiguum: ita certe apparet in testudine/ & crocodillo/ & lacertis/ & ranis. Aego
 cephalo aui nō eē constat: neq; ijs/ quæ careāt sanguine. Peculiare cursus impedimētū aliquādo i eo.
 Quāobrē inurif curforū laborātibus. Et p vuln⁹ etiā exempto viuere animalia tradūt. Sūt q̄ putēt
 adimi risum simul hoī: intēpantiāq; ioci cōstare lienis magnitudine. Asiē regio sepsis appellatur: in q̄
 minimos esse pecori tradūt: & ide ad lienē iuenta remedia. At in brileto/ & tharne: quaterni renes cer-
 uis. Cōtra pēnatis/ squāmosisq; nulli. Cetero summis adherēt lūbis. Dexter oibus est latior: & minus
 pinguis/ sticciorq;. V triq; aut pinguitudo e medio exit: præterq̄ in vitulo marino. Aīalia in renib;⁹ pin-
 guissima. Oues quidē lætaliter circū eos cōcreto pingui. Aliquādo in eis iueniūt lapili. Renes habēt
 omnia quadrupedū q̄ aīal generāt. Oua parietū/ testudo sola: quæ & alia oīa viscera. Sed homo bu-
 bulis similes velut e multis renib;⁹ cōpositos. Pectus hoc est ossa: p̄cordijs/ & vitalibus natura circūde-
 dit. At vētri quē necesse erat increfcere: ademit. Nulli aīalium circa ventrē ossa pectus homi tñ latū:
 reliquis carinatum: volucribz magnis: & inter eas aquaticis maxime. Costę homini tātum octonæ:
 suis denę: cornigeris tredecim: serpētibus triginta. Infra aluum est a priore parte vesica: quę nulli
 oua gignentium præter testudinē. Nulli nisi sanguineum pulmonem habenti. Nulli pedibus caren-
 tium. Inter eam/ & aluū arterię ad pubē tendētes: quæ ilia appellātur. In vesica lupi lapillus: qui sity-
 tes appellat. Sed hoīz qbusdam diro cruciatu subinde nascētes/ calculi: & setæ/ capillamēta. Vesica
 mēbrana cōstat: q̄ vulnerata cicatrice nō solidescit: neq; qua cerebrū: aut cor iuoluitur. Plura em mē-
 brana; genera. Fœminis eadem omnia: pterq̄ vesicę iunctis vtricus: vnde dictus vterus: quod alio
 noīe locos appellāt. Hoc in reliquis aīalibus vuluam. Hęc vipē: & intra se parētibus duplex. Oua ge-
 nerantium adnexa p̄cordijs. Et in muliere geminos sinus ab vtraq; parte laterū habet. Funebri quo-
 tiens versa spiritum iclusit. Boues grauidas negāt præterq̄ dextero vuluē sinu feræ: etiam cum gemi-
 nos ferāt. Vulua eiecto partu melior q̄ edito. Eiectitia vocat illa Hęc porcaria. Primiparę suis optia
 Contra effectis a partu: pterq̄ eodem die suis occisę liuida/ ac macra. Nec nouellarū suūz pterq̄ primi
 paratū. pbat: potiusq̄ veterum: necdum effectarum: & bīduo ante partū: aut post partū: aut quo eie-

cerint die. Proxima eiectionis est occisa vno die post partum. Huius est fumen optimum: si modo foetus non hauserit. Eiectionis teterrimum. Antiqui abdomen vocabant: priusquam calleret id scientes: occidere non assueti. Cornigera vna parte dentata: & in pedibus talos habet: saeuo pinguescunt. Bifulca/scissifue in digytos pedibus: & non cornigera adipe: Concretus hic & cum refrixit fragilis: semperque in fine carnis. Contra pingue inter carnem/cutemque succo liquidum. Quaedam non pinguescunt: ut lepus: pdux Steriliora cuncta pingua: & in maribus: & in foeminis. Senescunt celerius praepingua. Omnibus animalibus est quoddam in oculis pingue. Adeps cunctis sine sensu: qui nec arterias habet: nec venas. Plerisque animalium est pinguedo sine sensu: quam ob causam sues spirantes a muribus tradunt rosas. Quin & L. v id finetes.
Apronij consularis viri filio detractos adipes: leuatque corpus immobili onere. Et medulla ex eodem videtur esse a iuuetate rubens: & senectute albescent. Non nisi canis hec ossibus. Nec cruribus iumentorum cur canum crura fracta aut canum. Quare fracta non ferruminentur: quod defluente euenit medulla. Est autem pinguis is: quibus adeps. non ferrumis Seuosa cornigeris. Nervosa: & in spina tantum dorsum ossa non habentibus ut piscium generi. Vt is nulla. natur.
Leoni in femoribus: & brachiorum ossibus paucis exigua admodum. Caeteris enim est tanta duritia: ut ignis elidatur velut esilice. Is dura quae non pinguescunt. Asinorum ad tubas canora. Delphinis ossa non spinae. Animal enim pariunt. Serpentes spinas. Aquatilium mollibus nulla. Sed corpus circulis carnis victum: ut sepiae/atque lolligini. Et insectis negat esse esse vlla. Cartilaginea animalium aquatilium habent medullam in spina. Vituli marini cartilaginem: non ossa: item omnium auriculae/acnares quae modicum eminet flexili mollitia/naturae pudentia: ne frangeretur. Cartilago rupta non solidescit. Nec piscia ossa recrescunt: propterque veterinis ab ungula ad suffragia. Homo crescit in longitudinem ad annos septenos. Tum deinde ad plenitudinem. Maxime autem pubescens nodum quendam soluere: & praecipue aegritudine sentitur. Nervi orsi a corde: bubuloque etiam circumuoluti similem naturam: & causas habent in omnibus lubricis applicati ossibus/nodiisque corporum: qui vocantur articuli. Aliubi interuentu: aliubi ambitu: aliubi transitu ligantes. Hinc teretes: illic lati: ut in vnoquoque poscit figuratio. Neque ipsi solidantur incisi: mirumque vulneratis sumus dolor: perfectis nullus. Sine nervis sunt quaedam animalia: ut pisces: arteriis enim constant. Sed neque eae molli piscium generi. Vbi sunt nervi: interiores conducunt membra: superiores reuocant: inter hos latent arteriae: id est spiritus semina: ipsi innatant venae: id est sanguinis riuus. Arteriarum pulsus in cacumine maxime membrorum euidentis index fere morborum in modum los certos/legesque metricas praetates stabilis: aut citatus/aut tardus descriptas ab Eriphilo medicinae vate: miranda arte: nimiam propter subtilitatem desertus. Observatio tamen crebri/aut languidi status gubernacula vitae temperat. Arteriae caret sensu: nam: & sanguine. Nec omnes vitalem continent spiritum: piscisque torpescit tantum pars ea corporis. Aues nec venas/nec arterias habent: item serpentes: te studines: lacertae: minimumque sanguinis. Venae in penues postremo fibras subter totam cutem disperse: adeo in angustam subtilitatem tenuantur: ut penetrare sanguis non possit: aliudue quod exilis humor ab illo qui cacuminibus innumeris sudor appellatur: in umbilico venarum nodo coitu.

De sanguine: & quorum celerrime siccetur: quorum non coeat: quorum grauissimus/vel tenuissimus: quorum nullus

CA. XXXVIII.

Sanguis quibus multus: & pinguis iracundia. Maribus quae foeminis nigrior: & in iuuetate magis quae senio. Et inferiore parte pinguior. Magna & in eo vitalitatis portio. Emissus spiritum trahit secum: & tamen tactum non sentit. Animalium fortiora: quibus sanguis crassior. Sapientiora quibus tenuior. Timidiora/quibus minimus. At quibus nullus: hebetia. Taurorum celerrime coit/atque durascit: ideo pestifer potu maxime: Aprorum/ & ceruorum/caprarumque/ & bubalorum omnium non spillatur. Pinguiissimus asinus. Homini tenuissimus. Iis quibus plus quaterni pedes nullus. Obesius minus copiosus: quoniam absumitur pingui. Profluuius eius vni fit in naribus homini: alij nare altera: alijs guine carent vtraque. Quibusdam per inferna. Multis per ora statuto tempore: ut nuper macrino viro portio: & o Volusius Saturnino vrbis praefecto: qui nonagesimum etiam excessit annum. Solu hoc i cor turninus: pore temporarium sentit incrementum. Siquidem hostie abundantiora fundit: si prius bibere. Quae animalium latere certis temporibus diximus: non habent tunc sanguinem: praeter exiguas admodum circa corda guttas miro ope naturae. Sicut & in homine: vim eius ad minima momenta mutari: non modo tantum in ore suffusa materia. Verum ad singulos animi habitus: pudore: ira: metu: paloris pluribus modis: item ruboris. Alius enim irae: & alius verecundiae. Nam & in metu refugere: & nusquam esse certum est. Multisque non transfluere transfossis: quod homini tantum euenit. Nam quod mutari diximus colorem: alienum accipiunt quodam percussu. Homo solus in se mutat. Morbi omnes/morsque sanguinem absumunt.

An in sanguine principatus: & tergore: & pilis: & mammis: & vestitu:

CA. XXXIX.
n. iij.

Asaduerte: Tauri sanguis cur letalis.

Vide quae sae Volusius Saturninus:

Laij Plinii secundi naturalis historie.

Hippopota
mus equ⁹ flu
uiatilis in ni
lo maxime
vel impene
trabilia.

Sunt qui subtilitate animi constare non tenuitate sanguinis putent: sed cure/opimētiſq; corporū
Et tunc magis/aut minus bruta eē: vt ostreas/ & testudines. Boum tergora/ſetas ſuū obſtare
tenuitati innati ſpiritus: nec purū/liquidūq; transmitti. Sic & in homine cū craſſior/calloſior
ue excludat cutis. Quę vero ratio crocodilis ſi nō cruori: ſed duricię tergori tribuat/ & ſolertia/ Hip
popotami corij craſſitudo talis: vt ide tornatur haſte. Et tñ eſt qđā ingenio medica diligētia. Elephā
torum quoq; tergora impenetrabiles ſetas hñt: cum tamē omnium quadrupedum ſubtilitas animi
p̄cipua phibeat illis. Ergo cutis ipſa ſenſu caret: maxime in capite. Vbi cūq; p ſe hac ſine carne eſt vul
nerata non coit: vt in bucca/cilioq;. Quę animal pariunt pilos hñt. Quę oua pēnas: aut ſquamas: aut
Corticen: aut teſtam: vt teſtudines: aut cutam puram vt ſerpētes. Pennarum caules omnium auium
p̄ciſe non creſcūt: vulſe aut renaſcuntur. Membranis volāt fragilibus infecta. Humentibus hiru
dines in mari. Siccis inter teſta veſptilio. Horum quoq; alę articulos habent. Pilia cute exeunt craſ
ſa hirti. Fœminis tenuiores. Equis in iuba largi. In armis leoni. Daſipodi/ & in buccis/ & intus in pedi
bus. Quę vtraq; Trogus & in lepore tradit. Hoc exēplo libidinofiores hominum quoq; hirtos colli
gens. Villoſiſſimus animalium lepus. Pubeſcit homo ſolus: quod niſi contingat ſterilis in gignēdo ē:
ſeu maſculus/ſeu fœmina. Pili in homine partim ſimus: partim poſtea gignūtur. Congeniti autē non
deſinunt: ſicut nec fœminis magnopere. Inuentę tamen quędam/ de fluuiio capitis inualidę: velut la
beres ſteriles nugines cum mēſtrui curſus ſterere. Quibusdā poſt genitiuiſis ſponte nō gignūtur. Quadrupedibus
pilum cadere: atq; ſubnaſci annuum eſt. Viris creſcunt maxime in capite: mox in barba. Recuſi nō vt
hærbaab cętera incifura augent: ſed ab radice exeūt. Creſcunt & in quibusdam morbis: maxime ra
ſis: & in ſenectā. Deſunctorum quoq; corporibus. Libidinofis cōgeniti maturius deſluūt. At nati cele
rius recreſcunt. Quadrupedibus ſenectute craſſeſcunt: lanęq; rareſcunt. Quadrupedum dorſa piloſa
ventres glabri. Boum corijs glutinum excoquitur: taurorumq; & id p̄cipuum. Mammæ homo ſo
lus e maribus habet. Cętera animalia mammarum notas tātum. Sed ne fœminę qđem in pectore:
niſi quę poſſūt partus ſuos attollere. Oua gignētium nulli. Nec lac niſi animal parienti. Volucrum ve
ſptilio tātū. Fabuloſum. n. arbitror de ſtrigibus vbera eas infantium labris immulgere. Eſſe in maledi
ctis iam antiquis ſtrigē cōuenit: ſed quę ſit auium conſtare non arbitror.

hirti hoies li
bidinoſi.
Hoies nō pu
beres ſteriles

ſol⁹ hō e ma.
māmas hñt.
dicitur.
Strix auis in
fauſta.

¶ Notabilia animalia quę māmīs.

CA. XL.

Aladuerte.

Sinia foetu dolēt: ideo ſexto mēſe arcent partus: cum equę anno ppe toto præbeāt. Quis
bus ſolida yngula: nec ſupra geminos partus. Hęc omnia binas habent māmās. Nec aliu
bi q̄ in femoribus. Eodem loco biſulca/ & cornigera. Boues quaternas. Oues/caprę binas.
Quę numeroſo fœcūda partu: & quibus digiti in pedibus. Hęc plures habent toto vētre
duplici ordine: vt ſues. Generoſę duodenas. Vulgares binas minus. Similiter canes Aliavētre medio
quaternas/ vt pātherę. Alia binas/ vt leęnā. Elephas tantum ſub armis duas: nec in pectore: ſed citra
in aliis occultas. Nulla in fœmoribus digytos habētium. Primi geniti in quaq; parte ſues primas præ
munt. Et ſi eſcę ſunt faucibus proximę: tamen ſuam nouit quiſq; in foetu: quo genitus eſt ordine: ea
alit: nec alia. Detraçto illa alumno ſuo ſterileſcit illico: ac reſilit. Vno vero ex omni turba relicto: ſola
munifex quę genito fuerat attributa/ deſcendit. Verſę māmās quaternas gerūt. Delphini binas in ima
aluo papillas tātum. Nec euidentē: & paulo in obliquum porrectas. Neq; aliud animal in curſu lam
bitur. Et balenę/ vituliq; mammis nutriūt foetus.

¶ De lacte: & vnde caſeus non fiat.

CA. XLI.

Vel cameli
lac habēt do
nec iterū gra
ueſcāt
vl' cameli lac
mulgeſne in
ſtinere gra.
Po. domi.
Nec vxor in
arſine lacte
ſe balneādo
proluit.

Vlieri ante ſeptimum menſem proſuſum lac inutile. Ab eo menſe: quod vitalis eſt partus
ſalubre. Plęriſq; autem totis māmīs: atq; etiā in alarum ſinus fluit. Camelis lac mulge
tur: ne iterum graueſcāt. Suauiſſimum hoc exiſtimatur ad vnam mēſuram tribus aqua ad
ditis. Bos ante partum non habet. Ex primo ſemper a partu coloſtra ſunt: ni admisceatur aqua. In
pumicis modum coeunt duritia. Aſine p̄gnantes continuo lacteſcunt. Pullo earum vbi pingue pa
bulum: biduo a partu maternū lac guſtaſſe lætale eſt. Genus mali vocatur coloſtratio. Caſeus non
fit ex vtrinę dentatis: quoniam eorum lac non coit. Tenuiſſimum camelis: mox equabus. Craſſiſ
ſimum aſinę: vt coaguli vice vtantur. Conferre aliquid & candori in mulierum cute exiſtimatur. Po
peia certe Domitij Neronis cōiunx quingentas per omnia ſecum fœtas trahens balnearum etiā ſo
lio: totum corpus illo lacte macerabat: extendi quoq; cutem credēs. Omne autem lac igne ſpiſſatur
humore ſereſcit. Bubulum caſeo fertilior q̄ caprinum: ex eadem mēſura pene altero tātō. Quę plures
quaternis mammis habēt caſeo inutilia: & meliora quę binas. Coagulum inuli/leporis. Hædi lau
datum. P̄cipuum tamen daſipodis: quod & profluuiū alui medetur. Vnius vtrinę dētatoz. Mirū
barbaras gētes: q̄ lacte viuunt ignorare/ aut ſpernere caſei tot ſæculis dotem: deſantes id alioquin in
acorem iucundum: & pingue butyrū ſpuma: id eſt lactis/ cōcretiūſq; q̄ quod ſerony vocatur. Nō omi

Liber XI. Fo. LXXXIII.

tendum in eo olei vim esse: & barbaros omnes/infantelq; nostros ita vngi.

¶ De diuersitate caseor.

CA. XLII.

Aus caseo romæ: vbi oim gentiū bona iudicatur: cōmin⁹ e. puincijs nemausensi p̄cipua: le-
suræ/gabaliciq; pagis. Sed breuis/ac musteo tm̄ cōmendatio. Duobus alpes generib⁹ pa-
bula sua approbāt. Dalmatię doceatē mittūt. Cētrionica vatuficū. Numerosior apenni-
no cebanus. Hūc & liguria mittit ouium maxie lactis. Auximatē exymbria. Mixtoq; etru-
rie/atq; ligurię confinio lunēsem magnitudine conspicuū. Quippe & ad singula milia pondo p̄mit.
Proximū aut & vrbivestinū: crustuminūq; & e cedito cāpo laudatissimū. Et capityrum gregibus sua
laus est agrigēti maxima: eam augēte gratiam fumo: qualis in ipsa vrbe cōficitur: cūctis p̄ferēdus. Nā
galliarū sapor medicamēti vim optinet. Transmaria vero bithynius fere in gloria est. Inesse pabulis
salem etiā vbi nō detur. Ita maxime intelligi: omni in sale caseo senescēte. Quales redire in musteū
saporem aceto e thymo maceratos certū est. Tradūt zoroastrem in desertis caseo vixisse annis vigin-
ti: ita temperato vt vetustatem nō sentiret.

¶ Differentia membrorū hoīs: a ceteris animalibus.

CA. XLIII.

Errestrum solus homo bipes Vni iuguli: humeri. Ceteris armi. Vni vlnē. Quibus aialius
manus sunt intus tantū carnosæ. extra neruis: & cute cōstant. Digyti quibūdam in mani-
bus senī. Caij Orati ex p̄ritia gēte filias duas ob id sedigyta appellatas accepi. Vulcatius
se digytum illustrē in poetica. Hoīs digyti articulos habet ternos. Pollex binos: & digytis
aduersus vniuersis flectit: p se vero in obliquū porrigit: crassior ceteris. Huic minimus mēfura par ē.
Duo reliqui sibi. Inter quos medius longissime ptendit. Quib⁹ ex rapina victus quadrupedū gni di-
gyti in prioribus pedib⁹: reliqs quaterni. Leones: lupi: canes: & pauca in posteriorib⁹ quoq; quos vn-
gues habent: vno iuxta cruris articulo dependēte. Reliqua q̄ sunt minora digytos quos. Brachia nō
omnibus paria eē. Thraci. n. studio in. C. Cæsaris ludo notū est dextrā fuisse p̄teriorē. Animalium
q̄dam vt manibus vtūt priorū ministerio pedū: sedentq; ad os illis admouētia cibos: vt sciuri.

¶ De simiarum similitudine.

CA. XLIIII.

Amsimiarum genera p̄fectā hoīs simulatione cōtinent: facie: naribus: auribus: palperis, Simia magis
Quę solę quadrupedū & inferiorē hnt genā: iam mammas in pectore: & bachia: & crura hōi assimilāt
in contrarium flexa. Similiter in manibus vngues: digytos: longioremq; mediū. Pedibus
paulum differūt. Sunt. n. vt manus plongi: sed vestigium palmę simile faciūt. Is quoq; pol-
lex: & articuli vt homini. Et p̄ter genitale tm̄. Et hoc in maribus. Viscera etiā interiora oia ad exēplar

¶ De vnguibus.

CA. XLV

Vngues qui clausulę neruorū summę existimant: oibus ijs quib⁹ & digyti. Sz simię imbrica-
ti: hoibus lati: & defuncto crescūt. Rapacibus vnci. Ceteris recti: vt canibus: p̄ter eū q̄ a cru-
re plerisq; depēdet. Oia digytos hnt: q̄ pedes: excepto elephāto. Huic em̄ informes nume-
ro quidē quinq;: sed idiuisti: ac leuiter discreti: vngulifq; nō vnguibus similes: & pedes ma-
iores priores. In posterioribus articuli breues. Idē poplites intus flectit hoīs mō. Cetera animalia in
diuersum. Posterioribus articulos pedibus q̄ priorib⁹. Nā q̄ aial generāt: genua ante se flectūt: & suf-
fraginū artus in aduersū. Homini genua: & cubiti cōtraria. Itē vrlis: & simia: generi: ob id minie
pernicibus. Ona parietibus quadrupedū crocodilo. Lacertis priora genua post curuātur: posteriora
in priorē partē. Sūt aut crura hīs obliqua humani policis mō. Sic & mlti pedib⁹: p̄ter q̄ nouissima salie
tibus. Aues vt quadrupes: alas in priora curuant: suffragines in posteriora. Hoīs genibus q̄dā & re-
ligio inest obseruatione gentiū. Hęc suplices attingunt. Ad hęc manus tendūt. Hęc vt aras adorāt
fortassis: quia inest ijs vitalitas. Nāq; in ipa genu vtriusq; cōmissura dextra / leuaq; a priore parte ge-
mina quēdam buccarū inanitas est: qua p̄fossa: ceu vinculis spiritus fugit. Inest & in alijs partib⁹ q̄dā
religio: sicut dextra osculis auersa appetit. In fide porrigit. Antiquis gracie in supplicādo mentū at-
tingere mos erat. Est in aure ima memorię locus: quem tangētes attestamur. Et post aurē æque dex-
tram nemefios: quę dea latinum nomen: ne in capitolio quidē inuenit: quo referimus tacto ore p̄xiz
a minimo digytum: veniam se rmonis a dijs exposcentes. Varices in cruribus viro tātum: mulieri ra-
ro. C. Marij q̄ septies cōsul fuit stantē sibi extrahi passū vnū hoīs. Oppius auctor ē. Oia aialia a dex-
tris paribus cedūt: sinistris incubāt. Reliqua vt libitū est gradiunt. Leo tantum / & camelus pedati: sinit.
hoc est vt sinister pes non transeat dextrum: sed subsequatur. Pedes homini maximi: foeminis tenuio
res. In omni genere suræ homini tantum: & crura carnosæ. Reperit apud auctores in ægypto quēdam
non habuisse suras. Vola hōi tātum exceptis quibusdā. Nāq; & hinc cognomina inuēta Plāci: Plauti. Quidā i egypto
Scauri. Pāse. Sicuti a crurib⁹ Vari: Varię: vatinijs. Quę vitia: & in quadrupedibus: solidas habēt vngu-
n iij.

VI centronā
terre natu-
cum.

VI asinatem

zoroastes. xxi
caseo vixit
annis.

Sedigyti qui
sint.

Simia magis
hōi assimilāt

C. Marij for-
tudo q̄ vari-
ces exuati

Soli hōi surg
sunt.

pto absq; lus

Caui Plynii secundi naturalis historie

tas. q̄ non sunt cornigera. Igit̄ p̄ eis telū vngula est illis. Nec talos habēt eadem. At quæ bifulca sunt habēt. Idem digytos habētibus nō sunt. Neq; prioribus pedibus oīnovlli. Camelo tali similes bubulis: sed minores paulo. Est. n. bifulcum discrimine exiguo pes imus vestigio carnosio/ vt vrsi. Qua de causa in longiore itinere sine calciatu fatiscunt.

¶ De vngulis

CA. XLVI.

hic ply. inuet
videf hoī et
tallos nō esse
qd̄ & Ari. cō
firmat. &

Vngulæ veterino tm̄ generi renascuntur. Sues in illyrico quibusdam locis solidas hñt vngulas. Cornigera fere bifulca. Solida vngula/ & bicornē nullus. Vnicornē asinus tm̄ indicus. Vnicornē bifulcū orix. Talos asinus indicus vn̄ solidi pedū habet. Nā sues ex vtroq; gñe existimant̄: ideo fœdi earū hoīem q̄ existimarūt habere facile cōiūcti. Lynx tm̄ digytos habentiū simile quiddā tallo hēt. Leo etiā nū tortuosos. Talus aut̄ rectus est in articulo pedis v̄tre emi nens: cōcauo in vertebra ligatus.

¶ De pedibus auium/ & vnguibus.

CA. XLVII.

Vium aliæ digytatē: alię palmipedes: aliæ inter vtrunq; digytis diuissis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digyti: tres in superiore parte: vn̄ in calce. Hic deest quibusdā lōga crura hñtib. Lynx sola vtrinq; binos habet. Eadem linguam serpentiū similem in magnam longitudines porrigit. Circumagit: collū in aduersū se. Vngues ei grādes ceu gracchulis. Auiū quibusdā grauiorib; in cruribus additi radij. Nulli vncos habētium vngues longi pedes Porrectis ad caudæ cruribus volāt. Quibus brenes cōtractis ad mediū. Qui negāt volucrē vllas sine pedibus esse: cōfirmant & hapodas habere: & nycterin/ & drepanin in eis: q̄ rarissime apparent. Visæ iam etiā serpētes anserinis pedibus.

Lynx turbo
dici ifamis
veneficijs ad
amorem.

¶ De pedibus insectorū a duobus ad centum.

CA. XLVIII

Insectorū aīaliū pedes primi longiores duos hñtib. oculos: vt subinde pedibus eos tergant: ceu notamus in muscis. Quæ ex ijs nouissimos hñt longos: saliant vt locustæ. Oibus aut̄ ijs seni pedes. Araneis qbusdam plongi accedūt bini. Internodia singulis terna. Octo nos & marinis eē diximus polypis: sepijs/ Iollyginib;: cācris: qui brachia in cōtrariū mouēt: pedes in orbem: aut in obliquū. Idem soli aīaliū rotūdi. Cætera binos pedes duces hñt: cācri tātū quaternos. Quæ hunc numerum pedum excessere terrestria/ vt pleriq; vermes: nō infra duodenos habēt: aliqua vero & cētenos. Numerus pedū impar nulli est. Solidipedum crura statim iusta nascuntur mensura. Postea ex porrigentia se veri/ q̄ crescētia. Itaq; in infantia scabūt aures posteriorib;: quod addita etate nō quæūt. Quia longitudo sup̄ficiem corporū solaz ampliat. Hac de causa inter iūta pasci: nisi sub missis genib; nō possunt: nec vsq; dum ceruix ad iusta incrementa pueniat.

Locustæ sali
entes.

¶ De pomilionibus/ & genitalib;.

CA. XLIX.

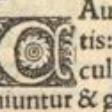

Pomilionum genns in oibus animalibus est: atq; etiam inter volucres. Genitalia maribus quibus essent retro satis diximus. Ossea sunt lupis: vulpibus: mustellis: viuerræ. Sunt ijs et calculo humano remedia p̄cipua. Vrsō quoq; simu lvt expirauerit cornescere aiunt. Camelino arcus intendere orientis populis fidissimum. Nec nō in aliqua gentium quoq; in ijs di scrimina. Et sacrorū etiam citra perniciē amputatis matris deum gallis. Contra mulierū paucis p̄dis giosa assimilatio/ sicut hermaphroditis vtriusq; sexus. Quod etiam quadrupedum generi accidisse Neronis principatu primū arbitror. Ostentabat certe hermaphroditas subiuges carpēto suo: quas i treberico galliē agro: reptas: ceu plane visenda res eēt: principē terrarū insidere portētis. Tēstes peco ri: armentoq; ad crura decidui: suisbus adnexi: delphino plongi: vltima cōdūtur aluo: & elephāto oeculti: Qui oua parientiū lumbis intus adherēt: qualia ocillima in venere. Piscib; / serpētibusq; nulli: s; eorū vice binē ad genitalia a renib; venē. Buteonib; terni. Homini tm̄ iniuria/ aut spōte naturę frangunt. Idq; tertiū ad hermaphroditis/ & spadōib; semiuiri gen; hñt. Mares in oī genere fortiores: p̄ter q̄ in pantheris/ & vrsis.

Nerones tpe
eque herma
phrodite.

¶ De caudis

CAP. L.

Audæ p̄ter hoīes/ ac simias oib; fere aīalib;: & oua gignētib; p̄ desiderio corporū. Nudę hirtis: vt apris: setosæ/ vt equis. Amputatæ lacertis & serpētib; renascunt. Piscīū meat; gubernaculi mō regūt. Atq; etiā in dextrā/ ac lēuam motē: vt remigio quodā impellūt. Lacertis inueniuntur & geminæ. Boum caudis lōgissimus caulis: atq; in ima parte hirtus. Idē asinis lōgior q̄ equis sed setosus veterinis. Leoni infima parte/ vt bub; / & forici: & pātheris nō itē. Vulpibus/ & lupis villosi vt ouibus: quippe p̄terior. Sues intorquēt. Canū degeneres sub aluum reflectunt.

Vel pue vilo
sæ vt vrsis p̄
longe/ & seto
sē vt equis.

¶ De vocibus.

CA. LI.

Ocem non habere nisi q̄ pulmonem/ & arterias hñt: hoc est. nisi q̄ spirant. Aristoteles putat Iccirco & insectis sonū esse nō vocē: intus meāte spiritu & incluso sonāte. Alia murmur edere/ vt apes. Alia cum tractu stridorem/ vt cicadas. Recēpto enim/ vt duobus/ sub p̄dore cauis spiritu mobili occurrante membrana intus atritu eius sonare viscera sat notum est. Cetera simuq;

Solis spirati/
b; inest vox.

ēū volatu icipere audiri: & definire: vt muscas: apes. Sonum enim attritu & interiore aura non ani-
ma reddi. Locustas pennarum & femorum attritu sonare credit sane. Itēz aquatiliū pectines stri-
dere cum volant. Mobilia & crustis itēcta nec vocem: nec sonum vllum habere. Sed & ceteri pisces
quis pulmone & arteria careant: non ī totū sine vllō sono sunt. Stridorem eum dentibus fieri cauillā-
tur. Et ijs qui aper vocatur ī acheloo amne grūnitum habet: & alij de quibus diximus oua parienti-
bus: Sibilus serpētibus lōgus. Testudini abruptus. Ranis sonus sui generis: vt dictum est: nisi si & in
his ferenda dubitatio est: qui mox in ore cōcipitur nō in pectore. Multū tamen in his refert & locorū
natura. Multē ī macedonia tradunt. Muti & apri. Auiū locatiores quā minores: & circa coit⁹ maxi-
me. Alijs in pugna vox vt coturnicib⁹. Alijs ante pugnaz vt perdicibus. Alijs cū vicere vt gallinace-
is. Iisdem sua marib⁹. Alijs eadem fœminis: vt lusciniarū generi. Quēdā toto anno canunt: quēdam
certis temporibus: vt in singulis dictum est Elephas circa nares ore ipso sternutamēto similē elidit
sonum: per nares aut tubarū raucitati. Bubus tātū fœminis vox grauior: ī alio omni genere exilior
q̄ maribus. In hoīe etiam castratis. Infātis nascentis nulla auditur ante q̄ totus emergat vtero. Prim⁹
sermo anniculo est. Semestris locutus est Crœsi filius ī crepūdij. Quo prodigio totum id cōcidit re-
gnū. Qui celerius fari cōpere: tardius īgredi icipiunt. Vox roborat a tredecim annis. Eadem ī sene
exilior. Neq; in alio animalium sœpius mutatur. Mira prēterea sunt de voce digna dictū ī thea-
trorum orchestris scribe aut harena superiecta deuorat: & in rudi parietū circūiectu. Etia; dolijs in-
anibus currit eadem cōcauo vel recto parietum spacio: quis leui sono dicta verba ad alterum caput
perferens si nulla inæqualitas impediāt. Vox in homine magnam vultus partem habet. Agnosim⁹
eam priusq̄ cernamus: non aliter q̄ oculis. Totidemq; sunt eā: quot in rerum natura mortales: & sua
cuiq; sicut facies. Hinc illa gentium: totq; linguarum toto orbe diuersitas. Hinc tot cātib⁹ & modu-
lis flexiones. Sed ante oīa explanatio animi: quā nos distinxit a feris. Inter ipsos quoq; hoīes discris-
men alterum æque grandem q̄ a beluis fecit.

¶ De agnascētib⁹ membris: & dicta

Aristotelis de vita hominis.

CA. LI.

Membra animalibus agnata: inutilia sunt: sicut sextus homini sēper digytus. Placuit ī egypto
nutrire portentū: binis & in aduersa capitis parte oculis hominem: sed ijs nō cernens
tem. Miror quidem Aristotelem nō modo credidisse pręscita vitę esse aliqua in corporis
bus ipsi: verum etiam prodidisse. Quā quamq; vana existimo: nec sine cōtatione proferenda: ne in
se quisq; & anguria auxie quęrat. Attingam tamen quā tantus vir in doctrina nō spreuit. Igitur vi-
tę breuis signa ponit raras dentes: pręlongos digytos: plumbeum colorem: pluresq; in manu inci-
suras: nec perpetuas. Cōtra lōgā esse vitę incuruos humeris: & in manu vna duas incisuras lōgas ha-
bentes: & pluresq; xxxiij. dentes habētes: auribus amplis. Nec vniuersa hæc (vt arbitror) sed singula
obseruat. Friuola (vt reor) & vulgo tamen narrata. Addidit morum aspectus simili modo apud nos
Trogus: & ipse auctor seuerissimus: quos verbis eius subiiciam. Frons vbi est magna segnem animū
subesse significat. Quib⁹ parua mobilia. Quibus rotūda iracundum: velut hoc vestigio tumoris ap-
parente. Supercilia quibus porrigūt in rectum: molles significant. Quibus iuxta nasum flexa sunt
austeros. Quibus iuxta tempora inflexa derisores. Quibus in totum demissa: maliuolos & inuidos.
Oculi quibusq; sūt lōgi maleficos eē indicāt. Qui carnosos a natib⁹ angulos hñt: malitię nota pue-
ri. Candidi pars extēta notā ipudētiae habet. Qui idētidē aut operire solēt icōstātie. Auriculæ: ma-
gnitudo loquacitatis & stultitię nota est. Hactenus Trogus.

¶ De aīa: & de habitu aīaliū: & quę gustata interimāt: & de vīctū hoīs:
& quibus de causis nō coquatur.

CA. LII.

Nimæ leonis virus graue: Vrsi pestilens. Contacta halitu eius attingit nulla fera: citiusq;
putrescunt afflatæ reliquis. Hominis tantum natura infici voluit pluribus modis: & cibo
rum ac dentiū vitijs: sed maxime senio. Dolorē sentire non poterat: tactu sensuq; omni ca-
rebat: sine qua nihil sentit. Eadem cōmeabat ab eo recēs assidue exitura supremo: & sola
ex omnibus superfutura. Deniq; hęc trahebat e celo. huius quoq; tamen reperta pœna est: vt neq;
id ipsū quo viuī in vita iuuaret. Parthorū populis hoc pręcipue & in iuuēta ppter idiscretos cibos
nāq; & vino fœtēt ora nimio. Sed sibi pceres medent⁹ grano assyrij mali: cuius est suauitas pręcipua
in esculēta addito. Elephātōz anima serpentes extrahit. Ceruorum item vrit. Diximus hominū ge-
nera q̄ venena serpētū suctu e corporib⁹ exigerēt. Quin & suib⁹ serpētes ī pabulo sūt: & alijs venenū
est. Quā insecta appellauimus oīa olei aspersu necant. Vultures vnguento quidē fugātur. Alia alios
appetūt odores. Scarabei rosam. Quosdam serpentes scorpio occidit. Scythæ sagittarū vngūt aciez
viperina sanie & humano sanguine. Irremediabile id scelus. Mortēz ilico affert leui tactu. Quę aīa
inficiendis.

Vox marib⁹
q̄ fœminis
grauior.
Crœsi filius
semestris lo-
cutus.

Vitę breuis
signa.
Morum aspe-
ctus.

pręlongicario de
glo vni.

Mos scythas
ruz in sagittis

Caii Plinii secundi naturalis historie.

lium veneno pascere dixerim. Quædã innocua alioquin venenatis pasta noxia fuit & ipsa. Apros in pamphilia & ciliciæ mōtosis salamandra ab ijs deuorata qui edere moriunt. Nec enim est intellectus ullus in sapore vel odore. Et aqua vinumque interimit. Salamandra ibi immortua: vel si omnino biberit: vnde petet. Itē rana quam vocant rubetam: tantum insidiarum est vitæ. Vespere serpente auidæ vescunt. Quo alimento mortiferos ictus faciunt. Ideoque magna differentia est victus: ut in tractu pisce viuientium. Theophrastus perdidit. Boues quoque pisce vesci: sed non nisi viuentem. Homini cibus vtilissimus simplex. Aceruatio saporum pestifera: & condimenta perniciosiora. Difficulus autem perficiuntur omnia in cibus acris: nimia: & auidè hausta: & æstate quàm hyeme difficilius: & in senecta quàm in iuuetate. Vomitiones homini ad hæc in remediū excogitate: frigidiora corpora faciunt. Inimice oculis maxime aut dentibus. Sōno cōcoquere corpulentie quàm firmitati vtilius. Ideo athletas maluit cibos ambulatiōe perficere. Peruigilio quidē precipue vincuntur cibi.

De corpulentia augenda vel minuenda: & quæ gustu famē ac sitim sedant.

CA. LIII.

Hoi inedia non letalis est ante diē. vij.

Vel hippace.

Vescunt corpora dulcibus atque pinguibus & potu. Minuunt siccis & aridis frigidisque: ac siti. Quædam animalia & pecudes quoque in africa quarto die bibunt. Homini non ante diē septimum letalis inedia. Durasse & ultra undecimum plerosque. Certum est mori esuriendi semper inexplabili auiditate animalium vni homini. Quædam rursus exiguo gustu famem ac sitim sedant: cōseruantque vires: ut butyrum: ut titipace. glycirrizon. Perniciosissimum autē & in omni vita quidem quod nimium. Precipue tamen corpori: minuique quod grauat quodlibet modo vtilius. Verum ad reliqua nature transeamus.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER. XII. PROHEMIVM.

Vel admiraris subit.

NIMALIVM OMNIVM QVAE NOSCI POTVERE NATVRAE generatim membratimque ita se habet. Restant neque ipsa anima carentia: quando quidem nihil ea viuunt terra edita: ut inde eruta dicatur: ac nullum fileatur rerum nature opus. Diu fuere occulta eius beneficia. Summumque munus homini datum arbores siluæque intelligebantur. Hinc primum alimentus. Harum fronde melior specus: libro vestis. Etiam gentes sic degunt. Quo magis ac magis admiraris ab ijs principiis cedi motes in marmora. Vestes a feribus peti. Vnionē in rubri maris profundo. Smaragdum in ima tellure queri. Ad hoc excogitata sunt aurum vulnera. Nimirum quoniam parum est collo crinibusque gestari: nisi infunderetur etiam corpori. Quamobrem sequi par est ordinem vite: & arbores ante alia dicere: ac morbis primordia iegerere.

De arborum honore: & quando platanus primum in italia: & de natura earum.

CA. I.

Arbores varijs dicatae dijs

Platanus vmbra gratissima in Dio. insula vecta

Vel y alias.

Ac fuere numinum templa: priscoque ritu: ut simplici a rura etiam nunc deo precellentes arbores dicant. Nec magis auro fulgentia atque ebore simulachra quam lucos. Et ijs silentia ipsa adoramus. Arborum genera numinibus suis dicata perpetuo seruatur. Vt Ioui esculum. Apollini laurus. Minerue olea. Veneri myrtus. Herculi populus. Quin & siluanos. Faunosque & deorum genera siluis: ac sua numina tanquam e caelo attributa credimus. Arbores postea blandioribus fruge succis hominem mittigauere. Ex ijs recreas membra olei liquor: viresque potus vini: tot denique saporibus annui sponte venientes: & mensae: depugnetur licet earum causa cum feris: & pastus naufragorum corporibus pisces expectantur: etiamnum tamen secunda. Mille preterea sunt usus earum: sine quibus vita degi non possit. Arbore fulcamus maria: terrasque admoemus. Arbore edificamus tecta. Ex arbore & simulacra numinum fuere: nondum precio excogitatio beluarum cadaverum: atque ut a dijs nato iure luxurie eodem ebore numinum ora spectarentur: & mensarum pedes. Produunt alpebus coeuitas & tam inexuperabili munimento gallias hanc primum habuisse causam superfundendi sese italiae: quod Elico ex heluetijs ciuis eorum fabrilē ob arte Romae commoratus ficum siccam & vuas: oleique ac vini promissa remeans secum tulisset. Quapropter hæc vel bello quæ fuisse venia sit. Sed quis non iure miretur arborē vmbra gratia tantum ex alieno petita in orbem? Platanus ea est. Hæc per mare ionium in Diomedis insulam eiusdem tumuli gratia primum inuecta. Inde in siciliam transgressa: atque inter primas donata italię. etiam ad morinos usque peruecta. ad tributarium etiam pertinet solum: ut gentes vectigal & p vmbra pendat. Dionysius prior sicilię tyrannus regiā in urbē transulit eas: domus suæ miraculum: ubi postea factum gymnasium: nec potuisse in amplitudinem adolescere: & alias fuisse in italia: ac nos